БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 144 (4391). | 22 июль, ЧОРШАНБА 1970 йил. | Баҳоси 2 тийин.

ҚАРШИ ДАШТИНИНГ ПАХТА ХИРМОНИГА БАРАКА

ҚАРШИ, 21 июль. (ЎзТАГ). КПСС Марказий Комитети билан СССР Министлар Советининг «Ўзбекистон ССРдаги Қарши дашти ерларини суғориш ва ўзлаштириш ишларини жадаллаштириш тўғрисида»ги қарорини, шунингдек совет пахтачилиги янги катта базасини барпо этишнинг улкан программасини муваффақиятли равишда амалга ошириш юзасидан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан республика Министрлар Совети ишлаб чиққан тадбирларни Қашқадарё область меҳнаткашлари жонажон Коммунистик партияга, Совет ҳукуматига зўр миннатдорчилик ҳис туйғулари билан кутиб олдилар. Бугун бўлиб ўтган партия-хўжалик активлари йиғилиши Қарши даштини ўзлаштиришнинг янги вазифаларига бағишланди. Йиғилишда КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов доклад қилди.

Бундан бир неча йил муқаддам, деб таъкидланди йиғилишда, Қарши даштидаги қўриқ ерларни ўзлаштириш соҳасида биринчи қадам қўйилган эди. Чўлқуварлар меҳнати билан 180 минг квадрат метр уй-жой, бир неча километр электр линияси қурилди, келгусида барпо этиладиган совхозларнинг қурилиш базаси вужудга келтирилмоқда. Қарши магистрлар канали жадал суръатлар билан қурилмоқда. Бу канал секундига 350 кубометр сувни даштга чиқариб бериб туради.

Ҳозир Қашқадарё даштларининг қиёфасини ўзгартиришнинг янги масъулиятли босқичи режаланмоқда. Йиғилишда таъкидлаб ўтилганидек бу босқич янги ерларни деҳқончилик оборотига тезроқ киритиш, пахта, гўшт, дон етиштиришни кўпайтириш учун катта имкониятлар очиб беради. Белгиланган программани амалга ошириш туфайли яқин келажакда пахта етиштиришни йилига 1 миллион 300 минг тоннага етказиш, айниқса қўриқ ерларда етиштириладиган қиммат баҳо ингичка толали пахта навларини кўпроқ етиштириш мумкин бўлади.

Йиғилишда шу нарса таъкидлаб ўтилдики, партия ва ҳукумат ўртага қўйган вазифаларни амалга оширмоқ учун ҳамма партия, совет ва хўжалик ташкилотлари бутун кучларини ишга партиявий — сиёсий ишларни моҳирона ташкил этиш, қўриқ ерларни ўзлаштирувчиларга намунали маданий-маиший хизмат кўрсатилишини таъминлаш энг муҳим вазифаларнинг биридир.

Йиғилишда СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министри Е. Е. Алексеевский нутқ сўзлади.

Партия — хўжалик активлари йиғилиши ишида Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Р. Қурбонов иштирок этди.

Партия — хўжалик активлари йиғилишининг қатнашчилари Қарши даштидаги ишларни жадаллаштириш юзасидан белгиланган тадбирларни якдиллик билан маъқуллаб, область меҳнаткашларини ўзларининг бутун куч—ғайратларини янги вазифаларни ҳал этишга сарфлашга даъват қилдилар.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети «Картошка, сабзавот ва мева етиштиришни кўпайтириш, тайёрлашни яхшилаш ва шу маҳсулотлар билан аҳолини таъминлаш чоралари тўғрисида» қарор қабул қилдилар.

Қарорда айтиладики, колхозлар ва совхозларда етиштирилаётган ва тайёрланаётган картошка, сабзавот ва меваларнинг ҳажми шу маҳсулотларга мамлакат аҳолисининг ва қайта ишловчи саноатнинг ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондира олмаётир. СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги ва маҳаллий қишлоқ хўжалик органлари картошка. сабзавот ва мева етиштиришни ташкил этиш билан қониқарли равишда шуғулланмаётир. Шу маҳсулотларни етиштириш жуда секинлик билан ихтисослаштирилмоқда ва концентрациялаштирилмоқда. Сабзавот ва картошка ўстириш учун суғориладиган ва қайр ерлардан етарли фойдаланилмаётир, бу экинларнинг айниқса картошканинг уруғчилиги ташлаб қўйилди, сабзавотчилик ва мевачиликни механизациялаш даражаси жуда паст, сабзавот ва картошка экилган ерларга ўғитлар кам солинмоқда. экинларни ўз вақтида парвариш қилиш таъминланмаётир, ўсимликларнинг зараркунандалари ва касалликларига қарши кураш тузук олиб борилмаётир. Кўп хўжаликларда картошка, сабзавот ва меваларнинг ҳосилдорлиги ҳали ҳам паст, маҳсулотнинг товар сифатларига қўйилаётган талаблар кўпинча қондирилмаётир. Бир қанча ҳолларда шу экинларни экиш билан шуғулланиш фойда ўрнига зарар бермоқда.

Савдо ва тайёрлаш ташкилотлари, шунингдек планлаштирувчи органлар аҳолининг талабини тузук ўрганмаётирлар ҳамда мева-сабзавот маҳсулотини тайёрлаш, қайта ишлаш ва реализация қилишни планлаштиришда жиддий камчиликларга йўл қўймоқдалар. Контрактация шартномаларининг роли ҳамда шу шартномаларнинг бажарилиши учун колхозлар зиммасидаги масъулият ҳам, тайёрлаш ташкилотлари зиммасидаги масъулият ҳам пасайтириб юборилди.

Бир қанча республикалар, ўлкалар ва областларда партия ва совет органлари мева—сабзавот маҳсулотлари етиштириш ва шу маҳсулотлар билан савдо қилишдаги жиддий камчиликларга, айрим қишлоқ хўжалик, тайёрлаш ва савдо ташкилотлари раҳбарларининг аҳолини картошка, сабзавот ва мева билан таъминлаш ишига масъулиятсизлик билан қарашларига кўникиб қолмоқдалар.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари ва Министрлар Советлари зиммасига картошка, сабзавот ва мева етиштиришни кўпайтириш, шу маҳсулотларни тайёрлашни яхшилаш ва шу маҳсулотлар билан савдо қилишни яхшилаш масаласини, картошка, сабзавот ва мевани умумиттифоқ фондига белгиланган муддатларда етказиб беришни таъминлаш масаласини ҳамда аҳолини шу маҳсулотлар билан узлуксиз таъминлаб туриш масаласини кўриб чиқиб, бу масалага доир конкрет чоралар кўриш ва маҳаллий партия, совет, қишлоқ хўжалик ҳамда тайёрлаш органларининг ва ва савдо ташкилотларининг бу иш учун жавобгарлигини ошириш вазифасини юклади.

СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари картошка, сабзавот, мева ва узум етиштиришни ихтисослаштириш ва интенсивлаштириш ёппасига навли экинлар экишга ўтиш, сабзавотларни энг яхши, асосан суғориладиган ерларга экиш, сабзавот экинларига органик ва минерал ўғитларни белгиланган миқдорда тўла равишда солиш асосида шу экинларнинг ҳосилдорлигини анча ошириш, ялпи ҳосилни кўпайтириш, хилини кенгайтириш ва сифатини яхшилаш чораларини кўришга мажбурдирлар. Картошка ва сабзавот экинларининг районлаштирилган навларини, юқори сифатли кўчат ва уруғларини ўстиришни ташкил этишни яхшилаш, шунингдек ихтисослаштирилган совхозлар ва колхозларда қайта ишловчи корхоналарни ривожлантириш тадбирларини амалга ошириш ҳамда картошка, сабзавот ва мева етиштирилаётган ерларда уларни узоқ вақт асрашни ташкил этиш зарур.

СССР Қишлоқ хўжалиги министрлигига иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари билан табиий — иқлим шароити энг қулай бўлган зоналарда эрта пишар ва иссиққа ўч сабзавотларнинг товар маҳсулотини, шунингдек оқ пиёз ва саримсоқни етиштириб берадиган катта-катта базаларини вужудга келтириб, мамлакатнинг катта шаҳарлари ва саноат марказларидаги аҳолини таъминлаш тадбирларини яқин йиллар ичида ишлаб чиқиш, амалга ошириш вазифаси топширилди.

Шу нарса белгилаб қўйилдики, 1971 йилдан бошлаб давлат томонидан харид қилинадиган сабзавотларнинг (помидор, бодринг ва пиёз алоҳида кўрсатилади) умумий миқдори, шунингдек полиз маҳсулотлари, мевалар ва узумнинг умумий миқдори иттифоқдош республикаларга тақсимланган ҳолда халқ хўжалик плани тасдиқлаб берилади.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига матлубот кооперацияси, савдо ташкилотлари ва СССР Озиқ-овқат саноати министрлиги корхоналарининг маҳсулот тайёрлаш билан шуғулланадиган зоналарини СССРнинг тегишли министрликлари ва идоралари билан биргаликда аниқлаб бериш вазифаси топширилди, токи ҳар бир зонада колхоз ва совхозлардаги картошка ҳамда мева-сабзавот маҳсулотларини харид қилиш билан одатда битта тайёрловчи ташкилот шуғулланадиган бўлсин.

Махсус зоналарни аниқлаш чоғида хўжаликларни картошка, сабзавот ва мева етиштиришга ихтисослаштиришни ривожлантиришни, шунингдек колхозлар ва совхозларнинг тайёрлаш, савдо ва қайта ишлаб чиқариш корхоналари ва ташкилотлари билан бевосита алоқаларини мустаҳкамлашни ва кенгайтиришни назарда тутиб, колхозлар ва совхозларни қайта ишловчи саноат корхоналарига ва савдо ташкилотларига узоқ муддат билан бириктириб қўйиш кўзда тутилиши лозим.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети шуни белгилаб қўйдиларки, тайёрловчи ташкилотлар ўзларига бириктириб қўйилган зонадаги мева, сабзавотнинг бутун товар маҳсулотини колхозлар, совхозлардан харид ва қабул қилиб олишни ташкил этиш учун тўла равишда жавобгардирлар.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига, СССР Савдо министрлигига ва Центросоюзга замонавий ускуналар билан жиҳозланган мева-сабзавот магазинлари ва павильонларини кўпайтириб, прогрессив савдо формаларини кенг қўлланиб (ювилган, тортиб қўйилган товарларни сотишни ва шу кабиларни кўпайтириб), картошка, сабзавот ва мевалар билан савдо қилишни тубдан яхшилаш чораларини кўриш вазифаси топширилди. Йирик савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг шаҳар ва ишчи посёлкаларига яқин жойлардаги совхозлар ва колхозлар билан бевосита алоқа қилишлари, картошка, сабзавот ва мева бевосита магазинлар, ошхоналар ва ресторанларга етказиб берилиши шунингдек колхозлар ва совхозларнинг шаҳарларда ва ишчи посёлкаларида фирма магазинлари очиб, шу маҳсулотлар билан савдо қилишлари бутун чоралар билан ривожлантирилсин.

Центросоюз правлениесига иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари билан келишиб бир қанча катта шаҳарларда ва саноат марказларида янги ва қайта ишланган ҳолдаги картошка, сабзавот ва мевалар билан савдо қилишни ташкил этиш, меҳнаткашлар депутатларининг маҳаллий Советларига эса матлубот кооперациясига бинолар топиб бериш ва шу савдони ташкил этишда бошқа зарур ёрдамларини бериб туриш вазифаси топширилсин.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига, СССР Савдо министрлигига, СССР Озиқ-овқат саноати министрлигига, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлигига марказлаштирилган ва марказлаштирилмаган капитал маблағлар ҳисобидан шу жумладан банкларнинг кредитлари ҳисобидан 1971—1975 йилларда сабзавот, картошка, мева сақланадиган бинолар, музхоналар ҳамда сабзавот ва меваларни қайта ишлайдиган корхоналар қуришни таъминлаш топширилди.

Матлубот кооперациясининг тайёрлаш ташкилотлари учун қўшимча равишда 1971—1975 йилларда қабул қилувчи-тайёрловчи пунктлар, сабзавот-картошка сақланадиган бинолар, сабзавот ва меваларни тузлайдиган пунктлар ва қишлоқларда қабул пунктлари қуриш тўғрисида иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари ва Центросоюзнинг таклифи қабул қилинди.

СССР Госпланига 1971 йилдан бошлаб СССР Қишлоқ қурилиши министрлигига бажарадиган пудрат ишларининг планларида, шунингдек бошқа министрликлар ва идораларга қарашли қурилиш ташкилотларининг планларида ушбу қарорда кўзда тутилган топшириқларнинг бажарилишини таъминлайдиган ҳажмда сабзавот-картошка, мева сақлайдиган бинолар, уларни қайта ишлаб берадиган корхоналар ва мева-сабзавот моддий-техника базасининг бошқа объектларини қуриш ишларини бажаришни ҳар йил кўзда тутиш топширилди.

СССР Госпланига ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига халқ хўжалигини ривожлантиришнинг йиллик планлари лойиҳаларида марказлаштирилган ва марказлаштирилмаган капитал маблағлар ҳисобидан тайёрлаш ва савдо ташкилотларида ҳамда совхозларда сабзавот, мева ва картошка сақланадиган бинолар қуриб, уларни ишга тушириш топшириқларини, картошка ва мева-сабзавот маҳсулотларини тайёрлаш, ташиб олиш, қайта ишлаш ва асраш бўйича моддий-техника базасини ривожлантирмоқ учун капитал маблағлар, автотранспорт воситалари, ускуналар, материаллар ва бошқа моддий ресурсларни ажратишни кўзда тутиш таклиф қилинди.

Матлубот кооперациясининг тайёрлаш ташкилотларига, СССР Озиқ-овқат саноати министрлигининг корхоналари ва ташкилотларига 1970 йилги ҳосилни харид қилишдан бошлаб картошка ва мева-сабзавот маҳсулотини тайёрлаш, ташиб олиш, қайта ишлаш ва сақлаш бўйича моддий-техника базаси қуришга ўзлари харид мақсади билан тайёрлаган картошка, сабзавот, полиз маҳсулотлари ва меваларнинг умумий қимматидан 3 процент миқдорида ажратиш ва бу пулни белгиланган нормадан ташқари устама ҳаражатларнинг улгуржи-сотиш нархларига қўшиб қўйиш рухсат этилди.

СССР Озиқ-овқат саноати министрлигига, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлигига, СССР Савдо министрлигига ва Центросоюзга қабул қилиш, тайёрлаш пунктларини, сабзавот, картошка омборларини, хўл мева омборларини ва қайта ишлаш корхоналарини қуриш ва кенгайтириш учун банк кредитидан кенг кўламда фойдаланиш таклиф этилди.

СССР Госбанки ва СССР Стройбанки узоқ муддатли кредит бериш планларининг лойиҳаларида бояги тадбирларга қарз бериш учун зарур миқдордаги пул ажратилишини кўзда тутсин.

СССР Госплани ва СССР Госснаби халқ хўжалик планларининг лойиҳаларида тайёрлаш ва савдо ташкилотларининг хўл мева, сабзавот моддий-техника базаси қурилиши учун зарур бўлган қурилиш материаллари, ускуналар ва бошқа моддий ресурсларни марказлашмаган капитал маблағлар (жумладан, ажратилган процентли маблағлар ва банкларнинг кредитлари) ҳисобига ажратилишини кўзда тутишга мажбурдирлар.

Картошка, сабзавот ва хўл мева етиштиришда ва аҳолини ҳамда қайта ишлаш саноатини шу маҳсулотлар билан планли равишда таъминлашда шартномаларнинг ролини кучайтириш, шунингдек шартномаларнинг хўжалик ҳисобидаги негизларини мустаҳкамлаш мақсадларида СССР тайёрлаш министрлигига СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги билан бирга ва СССР Савдо министрлиги, СССР Озиқ-овқат саноати министрлиги, СССР Госбанки, Центросоюз ҳамда иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг қатнашувида хўл мева, сабзавот маҳсулотлари ва картошка контрактациясининг янги типовой шартномасини ишлаб чиқиб, уни тасдиқлаш вазифаси топширилди; контрактацияда шартномалар одатда бир қанча йилларга мўлжаллаб тузилиши, хом ашё базасини ривожлантиришдан томонларнинг моддий манфаатдорлиги оширилиши, қайта ишлаш саноатининг қувватларидан иложи борича тўла фойдаланилиши, тарадан такрор-такрор фойдаланиш, шунингдек зиммага олинган ўзаро мажбуриятларнинг бажарилиши учун томонларнинг моддий масъулияти оширилиши кўзда тутилмоғи лозим.

Министрликлар ва идораларга технология ускуналари, картошка, сабзавот ва хўл мевани парвариш қиладиган, йиғиб-териб оладиган, қайта ишлайдиган ва сақлайдиган агрегатларни, машиналари ва линияларини ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва уларни колхозлар, совхозлар, тайёрлаш ва савдо ташкилотларига, қайта ишлаш саноати корхоналарига етказиб бериш вазифалари топширилди.

СССР Химия саноати министрлигига /ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига 1971—1975 йилларда қишлоқ хўжалигига сабзавотчилик, картошка етиштириш, боғдорчилик ва узумчилик учун ўсимликларни зараркунандалар ва ўсимлик касалликларидан ҳимояловчи химиявий воситалар. бегона ўтларга қарши курашиш химиявий воситалари, шунингдек ёруғликни мукаммаллаштирувчи синтетик пленка ҳамда қишлоқ хўжалиги учун зарур бўлган бошқа полимер материаллар ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва етказиб беришнинг зарур чораларини кўриш вазифалари топширилди. Сабзавот, хўл мева тайёрлаш ва реализация қилишни тара ва ўров материаллари билан таъминлаш учун тегишли министрликлар ва идораларга конкрет топшириқлар берилди.

((Давоми 2-бетда).

ПАХТАЗОР шунқори Серикбой Бегжонов кўп йиллардан бери механизаторлик касбини улуғлаб, пахтадан юқори ҳосил етиштиришда пешқадамлик қилиб келмоқда. У бошлиқ звено бу йил янгиариқликларнинг ватанпарварлик ташаббусига қўшилиб, 61 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 30 центнердан «оқ олтин» ҳосили етиштиришга аҳд қилди. Шу кеча-кундузда улар ана шу мажбуриятга яраша меҳнат қилишаяпти. Ғўза қатор ораларига меҳр билан сифатли ишлов бермоқдалар. Суратда: звено бошлиғи С. Бегжонов ўз трактори ёнида.

А. ТЎРАЕВ фотоси.

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА САБЗАВОТ ТАЙЕРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 20 ИЮЛГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(ЙИЛЛИК ПЛАНГА НИСБАТАН ПРОЦЕНТ ҲИСОБИДА)

Оққўрғон	64,0
Бўка	26,6
Калинин	24,5
Янгийўл	23,3
Оржоникидзе	18,9
Ўрта Чирчиқ	17,4
Бўстонлиқ	15,2
Юқори Чирчиқ	14,9
Бекобод	8,0
Область бўйича	21,5

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА ДАҒАЛ ХАШАК ТАЙЕРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 20 ИЮЛГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(ЙИЛЛИК ПЛАНГА НИСБАТАН ПРОЦЕНТ ҲИСОБИДА)

Юқори Чирчиқ	64,2
Оққўрғон	51,3
Калинин	46,5
Ўрта Чирчиқ	45,4
Бўка	44,4
Оржоникидзе	42,9
Янгийўл	40,7
Бекобод	39,0
Бўстонлиқ	38.0
Область бўйича	46,1

ФАН-ТЕХНИКА ТАРАҚҚИЁТИГА КЕНГ ЙЎЛ

21 июль куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мажлислар залида республика партия—хўжалик активларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда партия ва совет органларининг ходимлари, министрликлар ва идораларнинг, илмий ва лойиҳалаш ташкилотларининг, конструкторлик бюроларининг, йирик саноат корхоналарининг раҳбарлари қатнашдилар.

«Республика халқ хўжалигида фан—техника тараққиётини янада жадаллаштириш чоралари тўғрисида» Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари И. Г. Анисимкин доклад қилди.

Йиғилишда бошланган музокараларда Тошкент область партия комитетининг секретари К. Н. Бекаев, Ўзбекистон Фанлар академиясининг президенти О. С. Содиқов, Ўрта Осиё темирйўли Фарғона бўлимининг бошлиғи Х. М. Маҳкамов, Тошкент шаҳар партия комитетининг секретари К. П. Дудин, Самарқанд область партия комитетининг секретари К. М. Камолов. Тошкент авиация заводининг бош инженери А. С. Сисцов, Навоий шаҳар партия комитетининг иккинчи секретари Б. Ш. Шакаров, Кибернетика институтининг директори В. Қ. Қобулов, Андижон машинасозлик заводининг директори А. Н. Аникин, Фарғона тўқимачилик комбинати партия комитетининг секретари Л. Н. Натикач, Ўзбекистон ССР Қурилиш министрининг биринчи ўринбосари А. С. Ржевский, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари А. П. Федоров сўзга чиқдилар.

Актив йиғилишида шу нарса таъкидлаб ўтилдики, саноатда, транспортда, алоқада, қурилиш ташкилотларида механизациялаш ва автоматлаштириш юзасидан катта иш қилинди, янги машиналар ва автоматларнинг бутун бир туркуми яратилди. Техника тараққиёти учун бошланган курашда ўн мингларча ишчилар ва инженер-техник ходимлар қатнашди. Беш йиллик бошлангандан бери 124 мингдан ортиқ рационализаторлик таклифи ишлаб чиқаришга жорий этилди. Бу таклифлар меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига 162 миллион сўмни тежаб қолиш имконини берди.

Бироқ фан-техника тараққиёти соҳасидаги ишларнинг савияси ҳали янги талаблар даражасида эмас. Сўзга чиққан нотиқлар маҳсулотни нуқсонсиз ишлаб чиқаришнинг саратовликлар бошлаб берган системасини кенгроқ жорий этиш, қурилишда йиғма элементлар ва блоклардан кўпроқ фойдаланиш, меҳнатни илмий ташкил этиш, халқ хўжалигида мамлакатдаги фан муваффақиятларини ва энг яхши корхоналарнинг илғор тажрибасини тўлиқроқ тадбиқ этиш зарурлигини кўрсатиб ўтдилар.

Актив йиғилишида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Т. Н. Осетров, республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари С. К. Зиёдуллаев, А. Р. Хўжаев иштирок этдилар. (ЎзТАГ).

РАТИФИКАЦИЯ ЁРЛИҚЛАРИ АЙИРБОШЛАНДИ

20 июль куни Москвада СССР Ташқи савдо министри Н. С. Патоличев билан Финляндия Ташқи ишлар министри Вяйне Лескинен Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Финляндия Республикаси ўртасида 1971 — 1975 йилларга мўлжалланган товар обороти ва тўловлар тўғрисида 1969 йил 26 августда Хельсинкида имзоланган битим ратификация қилинганлиги тўғрисидаги ёрлиқларини бир-бирларига топширдилар.

(ТАСС).

У. К. КЕККОНЕН МОСКВАДАН ЖЎНАБ КЕТДИ

20 июлда Финляндия Республикасининг президенти Урхо Калева Кекконен Москвадан Ватанига жўнаб кетди.

Финляндия Республикаси ва Совет Иттифоқининг давлат байроқлари билан безатилган Внуково аэродромида Урхо Калева Кекконен билан унга ҳамроҳлик қилаётган кишиларни СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин ва бошқалар кузатиб қолишди.

(ТАСС).

СОВЕТ-ФИНЛЯНДИЯ ШАРТНОМАСИНИНГ АМАЛ ҚИЛИШ МУДДАТИ УЗАЙТИРИЛДИ

20 июлда Москва дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги 1948 йилги Совет-Финляндия Шартномасини яна 20 йилга узайтириш тўғрисида протокол имзоланди.

Шу муносабат билан СССРга дўстона визит қилиб келган Финляндия президенти У. Кекконен Финляндиянинг Москвадаги элчихонасида нонушта зиёфат берди. Зиёфатда Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев Финляндия элчихонасида нутқ сўзлаб, халқаро майдонда иккала мамлакат ўртасидаги ҳамкорликни, СССР билан Финляндия ўртасидаги ўзаро манфаатли иқтисодий ва илмий-техникавий алоқаларни янада ривожлантириш ва кенгайтириш имкониятларини очиб берувчи ана шу Шартноманинг аҳамиятини таъкидлаб ўтди. (ТАСС).

ШОНЛИ ИШЛАР БИЛАН ЎТГАН ЙИЛЛАР

ТАЛЛИН, 20 июль (ТАСС). Эстонияда Совет ҳокимияти қайта ўрнатилганлигининг 30 йиллигига бағишланиб, бугун бу ерда Эстония Компартияси Марказий Комитети билан Эстония ССР Олий Советининг меҳнаткашлар жамоат ташкилотлари вакиллари ҳамда Совет Армияси ва Ҳарбий Денгиз Флоти жангчилари иштирокидаги тантанали мажлиси бўлиб ўтди.

Офицерлар уйида республиканинг донгдор кишилари, Эстонияда 1940 йилда бўлиб ўтган ҳаяжонли воқеаларнинг қатнашчилари тўпланишди. Мажлисда қардош республикаларнинг вакиллари, социалистик мамлакатлардан келган дўстлар, бошқа бир қанча чет эл давлатларидан келган меҳмонлар ҳозир бўлишди.

Тантанали мажлисни Эстония Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Г. Кэбин очди.

Мажлис аҳли КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий Бюросини баланд руҳ билан фахрий президиумга сайладилар.

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советининг Эстония Компартияси Марказий Комитети, Эстония ССР Олий Совети Президиуми ва Эстония ССР Министрлар Совети номига йўллаган табрикномаси ўқиб эшиттирилади, бу табрикнома гулдурос қарсаклар билан кутиб олинди.

«Совет Иттифоқи халқларининг қардошлик оиласида 30 йил» деган мавзуда Эстония ССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Мюрисеп доклад қилди.

Шундан кейин делегацияларнинг раҳбарлари сўзга чиқдилар.

Тантанали мажлис қатнашчилари баланд руҳ билан КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советига табрикнома қабул қилдилар.

МЕҲНАТ ВАХТАСИДА

Колхозимиз механизаторлари КПСС XXIV съездини чақириш ҳақидаги қарорни зўр хурсандчилик билан кутиб олдилар. Биз механизаторлар ҳам тарихий съездни муносиб кутиб оламиз. Биз шу кунларда ғўза қатор ораларига ишлов бериш, техникани йиғим-теримга тайёрлаш ишларини бир-бирига боғлаган ҳолда олиб бораяпмиз. Шу сабабли терим агрегатларининг кўпи ремонтдан чиқариб қўйилди. 39 пахта териш машинасидан 18 таси тайёр. Кўрак чувийдиган, терадиган агрегатларнинг ярмидан кўпи ҳам қўлдан чиқарилди.

Колхозимиз механизаторлари ҳосилнинг асосий қисмини техника ёрдами билан териб олиш учун барча куч ва ғайратларини сафарбар этадилар.

М. АЗИЗОВА,
Ўрта Чирчиқ районидаги Куйбишев номли колхознинг механизатори.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

(Боши биринчи бетда).

СССР Госснабига СССР Госплани, СССР Йўллар министрлиги, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги, СССР Озиқ-овқат саноати министрлиги, СССР Савдо министрлиги, Центросоюз ҳамда иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари билан бирга картошка, сабзавот ва полиз маҳсулотларини ташишда контейнерлардан кенг кўламда фойдаланиш чораларини ишлаб чиқиш ва уларни амалга ошириш вазифалари топширилди.

Йўллар министрлигига қайтариб келтирилаётган хўл мева-сабзавот тараларини темир йўл транспортида ташилаётганида имтиёзли тарифларни қўллашни кенгайтириш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш; хўл мева, сабзавот юкларини етказиб бериш муддатларини қисқартириш чораларини кўриш, хўл мева, сабзавот маҳсулотлари ташилаётганида, уларнинг сақланиши учун темир йўлларнинг масъулиятини ошириш, хўл мева сабзавот маҳсулотлари келтирилиши билан уларнинг ўз вақтида ташилишини таъминлаш ва бунинг учун юк жўнатувчиларнинг талабларига кўра зарур миқдорда изотермик вагондан ва механизациялашган секциялар ажратиш вазифалари топширилди.

Граждан авиацияси министрлиги эрта пишар сабзавот ва хўл меваларни самолётларда элтишни таъминламоғи, шунингдек тайёрлаш ва савдо ташкилотлари, ихтисослаштирилган совхозлар ва колхозларнинг буюртмаларига кўра мамлакатнинг асосий саноат марказларига хўл мева, сабзавот маҳсулотлари етказиб беришни кўпайтириш чораларини кўрмоғи, зарур ҳолларда айни мақсадлар учун самолётларнинг қўшимча рейсларини кўзда тутмоғи лозим.

Самолётларнинг сабзавот ва хўл мева ташиши учун тўланадиган ҳақ амалдаги юк ташиш тарифлари бўйича биргина жўнатиладиган томонга элтиш мавжуд масофаси учунгина берилиши белгилаб қўйилди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети 1970 йил ҳосилидан харид қилишдан бошлаб колхозлар, совхозлар ва бошқа тайёрлаш ташкилотларининг хўжаликлари етказиб берадиган (топширадиган) картошка, сабзавот ва хўл мева савдо ташкилотлари ва қайта ишлаш саноати корхоналарининг бевосита улгуржи базаларига етказиб берадиган (топшириладиган) картошка-сабзавот ва хўл мевага харид нархлари билан ҳақ тўланади деб белгилаб қўйдилар.

Колхозлар, совхозлар ва бошқа хўжаликлар область (ўлка) миқёсида савдо ташкилотларининг улгуржи базаларига сабзавот ва хўл мева топшираётганларида, зарурат туғилса сабзавот ва хўл мевага мавжуд чакана нархлар билан (белгиланган чегиртма миқёсида арзонлаштириб) ҳақ тўлаш тартибини сақлаб қолиш иттифоқдош республикалар Министрлар Советларига рухсат этилди.

Колхозлар, совхозлар ва бошқа хўжаликлар бевосита магазинларга, умумий овқатланиш корхоналарига, шунингдек болалар муассасалари ва даволаш муассасаларига етказиб берувчи картошка, сабзавот ва хўл мевага сийловли чакана нархлар билан ҳақ тўлаш тартиби сақланиб қолди.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига СССР Министрлар Советининг Давлат нарх Комитети билан келишиб олган ҳолда, сабзавотларга зонаси, пишиш муддати ва сифатига қараб табақаланган янги харид нархларини ишлаб чиқиш ва уларни 1970 йилнинг ҳосилидан харид қилишдан бошлаб амалга ошириш вазифаси топширилди. Сабзавотларни харид қилиш нархлари уларни колхоз ва совхозларда етиштириш рентабеллиги иттифоқдош республика бўйича (РСФСРда — зона бўйича ўрта ҳисобда) ўрта ҳисобда камида 15 процент, пиёз ва саримсоқ пиёз бўйича товар етказувчи асосий районларда камида 25 процент миқдорда таъминланишини назарда тутган ҳолда белгилансин.

Амалдаги харид нархлари колхоз ва совхозларда сабзавот етиштирилиши рентабеллиги 15 процент бўлишини таъминлайдиган ҳолларда янги харид нархлари колхоз ва совхозлар давлатга сабзавотни амалдаги харид нархлари билан ҳамда транспорт харажатлари чегириб юборилган ва сийловли чакана нархлар (чакана нархлар билан ҳисоб-китоб қилганда колхоз ва совхозлар зиммасига тушириладиди) билан сотганида, бир тоннасига тўланадиган ўртача хақ сақланиб қоладиган қилиб қўйилсин.

СССР Министрлар Советининг Давлат нарх Комитети билан СССР Тайёрлаш министрлигига, СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари ҳамда манфаатдор министрликлар ва идоралар билан бирга колхозлар, совхозлар ва бошқа хўжаликлар давлатга сотадиган картошканинг (уни катта-кичикка ажратиб ўтирмай) етиштириш зоналари ва пишиб етилиш даврларига қараб табақаланган харид нархлари тўғрисида таклифни ишлаб чиқиб, СССР Министрлар Советига тақдим қилиш вазифаси топширилди. Картошка харид нархлари колхозлар ва совхозлар картошкани давлатга амалдаги харид нархлари билан ҳамда сийловчи чакана нархлар билан сотишда бир тоннаси учун 1967—1968 йилларда чиққан ўртача ҳақ сақланиб қолгани ҳолда ишлаб чиқилсин.

Хўраки картошканинг қимматбаҳо навлари республика ичида харид ва реализация қилинаётганида иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига СССР Министрлар Советининг Давлат нарх Комитети билан келишиб олган ҳолда уларга оширилган харид нархлар (ёки нархларга қўшимчалар) қўйиш рухсат этилди. Чакана савдода хўраки картошканинг қимматбаҳо навлари тегишли оширилган чакана нархлар билан реализация қилинади.

1970 йилнинг ҳосилидан бошлаб картошканинг чакана нархларини иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари зоналарга ва йилнинг даврларига қараб табақалаб тасдиқлайдилар.

Кам тарқалган сабзавотлар (паттисон, шпинат, сельдерей, салат, пастернак ва бошқалар) етиштиришни бутун чоралар билан кўпайтирмоқ ва аҳолини шу сабзавотлар билан таъминлашни яхшиламоқ зарур.

1970 ва 1971 йилларда савдо ташкилотлари ва умумий овқатланиш корхоналари колхозлар, совхозлар ва бошқа давлат хўжаликларидан, шунингдек аҳолидан паттисон, шпинат, сельдерей, салат, пастернак каби кам тарқалган сабзавотларни томонларнинг битишувига кўра белгиланган нархлар билан ҳарид қилишларига рухсат этилди; кам тарқалган сабзавотларга уларга талаб ва етиштирилганига қараб чакана нурхлар белгилансин. Бу нархлар шаҳар миқёсида бир хил бўлиши назарда тутилиши керак.

СССР Министрлар Советининг Давлат нарх Комитетига иттифоқдош республикаларда картошка, сабзавот ва хўл мевага белгиланувчи ва жорий этилувчи харид нархлари ва чакана нархлар даражасини назорат қилиб туришни таъминлаш вазифаси топширилди.

Сабзавот экинлари уруғчилигини тубдан яхшилаш мақсадларида СССР Қишлоқ хўжалиги министрлигига ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига сабзавот экинлари уруғини етиштирувчи ихтисослаштирилган давлат хўжаликлари яратиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш таклиф этилди.

УНУМДОРЛИК ОШДИ

«Ўзбекхиммаш» заводида марказдан қочиш ҳаракатига асосланган компрессорлар тобора кўп ишлаб чиқариляпти. У корхонанинг асосий маҳсулотларидан бири бўлиб қолди. Чунки бу химия ускунасига эҳтиёж тобора ортиб бормоқда.

Машинасозлар компрессорлар тайёрлашни кўпайтириш билан бирга унга сарфланадиган меҳнат ва маблағни камайтириш учун қатор тадбирларни амалга оширмоқдалар. Масалан, илгари компрессор ишчи ғилдиракларининг кураклари қўл кучи ёрдамида пайванд қилинарди. Бу жуда мураккаб жараён бўлиб, кўп меҳнат сарфлашни талаб этарди. Иш унуми паст эди.

Яқинда Л. Михайлов, О. Вартеванян ва Р. Идиатулин ўртоқлардан иборат ижодий бригада аъзолари ажойиб таклиф билан чиқишди. Улар кўп изланишлардан сўнг куракларни пайванд қилиш учун автомат қурилма яратдилар. Бу қурилма фойдаланишга топширилди. Унинг ёрдамида ҳар сменада ўн иккита ишчи ғилдирагига кураклар уланмоқда. Бу — операцияни бажаришда меҳнат унумдорлигини бир неча баравар оширди.

Завод коллективи КПСС Марказий Комитети Пленумининг партиямизнинг XXIV съездини чақириш тўғрисидаги қарорини қизғин кутиб олди. Улар съезд шарафига мусобақани янада кучайтириб, юксак кўрсаткичларга эришиш учун курашмоқдалар.

О. ЛЕВАК.

Олмалиқ рух заводи қурилиши жадал суръатлар билан олиб борилмоқда. Шу кунларда қурувчилар КПССнинг навбатдаги XXIV съезди шарафига социалистик мусобақани янада қизитиб юборишди. Улар корхонани муддатидан олдин фойдаланишга топшириш учун курашишяпти. Суратда: 3-қурилиш бошқармасининг илғор ишчиларидан (чапдан ўнгга) Т. Сушкова, бригадир М. Исроилов, С. Орозқулов ва З. Харисовалар· (Ўнгда) заводнинг цехларидан бирини кўриб турибсиз.

И. ГЛАУБЕРЗОН ва В. СИРОТКИН фотолари.

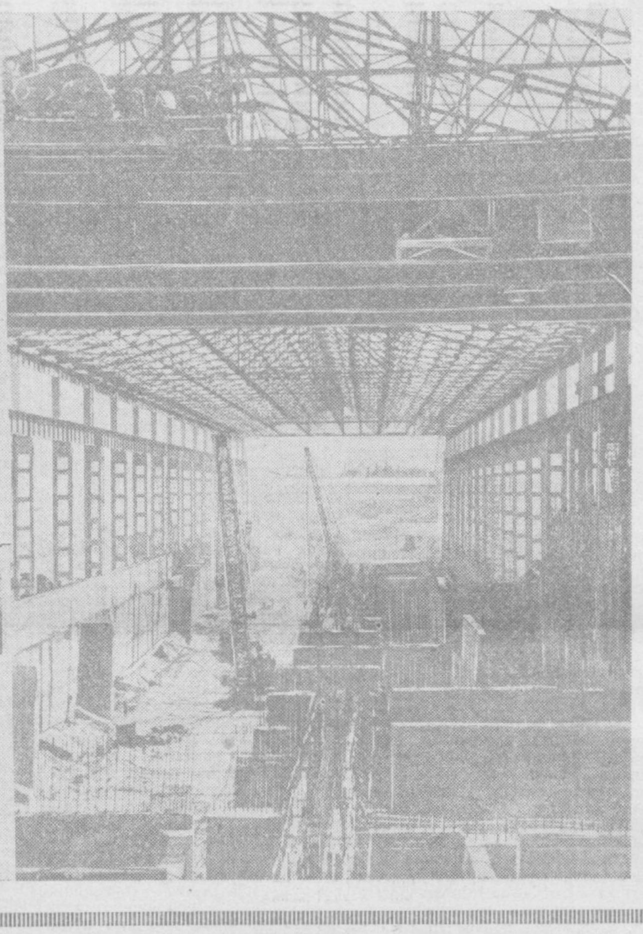

ХАРИДОРЛАР МАМНУН

Чилонзор район «Дўмбиробод» массивида очилган «Наврўз» озиқ-овқат магазини дастлабки кунларданоқ харидорлар билан гавжум бўлди. Комсомол-ёшлардан иборат коллектив аҳолига маданий савдо хизматини яхшилаш йўлида барча тадбирларни амалга оширмоқда.

Аҳил коллектив аъзолари Чилонзордаги магазин ходимлари билан ўзаро мусобақада ғолиб чиқдилар.

—Ўз кучимиз билан,—дейди мудир О. Маҳамадалиев,—магазинимиз атрофини ободонлаштирдик. 100 тупдан ортиқ турли навдаги мевали ва манзарали дарахт ҳамда ранг-баранг гул кўчатлари ўтқаздик.

А. ҲАМИДОВ.

ДЎСТЛИК, ҲАМКОРЛИК ВА ЎЗАРО ЁРДАМ ТЎҒРИСИДА СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ БИЛАН ФИНЛЯНДИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА 1948 ЙИЛНИНГ 6 АПРЕЛИДА ТУЗИЛГАН ШАРТНОМАНИНГ АМАЛ ҚИЛИШ МУДДАТИНИ УЗАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

ПРОТОКОЛ

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советининг Президиуми ва Финляндия Республикасининг Президенти ҳар иккала мамлакатлар ўртасидаги дўстлик, яхши қўшничилик ва ўзаро ишонч муносабатларини бундан буён ҳам ривожлантириб бориш ва мустаҳкамлаш самимий истаклари билан руҳланганлари ҳолда дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Финляндия Республикаси ўртасида 1948 йилнинг 6 апрелида тузилган Шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисида ушбу протоколни имзолашга қарор қилдилар ва шу мақсадда қуйидагиларни ўз вакиллари қилиб тайинладилар:

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советининг Президиуми СССР Ташқи ишлар министри А. А. Громикони.

Финляндия Республикасининг Президенти Финляндия Ташқи ишлар министри Вяйне Лескиненни.

Ташқи ишлар министрлари тегишли формада ва тўла тартибда деб топилган ўз ваколатларини бир-бирлари билан алмашлаб бўлганларидан сўнг қуйидагилар тўғрисида келишдилар:

1-модда

Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Финляндия Республикаси ўртасида 1948 йилнинг 6 апрелида тузилган Шартнома ушбу протокол кучга кирган пайтдан бошлаб келаси 20 йил мобайнида ўз кучида қолади.

Аҳдлашувчи Олий томонларидан бири Шартноманинг кўрсатилган муддати битишидан бир йил аввал ундан воз кечмаса, Шартнома келгуси беш йил мобайнида ҳам ўз кучида қолади, аҳдлашувчи Олий томонлардан бири ўша беш йиллик тугашидан бир йил аввал Шартнома кучини тўхтатиш ниятида эканлиги тўғрисида ёзма огоҳлантириш бермаса, Шартнома ҳар сафар шу тахлитда кучида қолаберади.

2- модда

Ушбу протокол ратификация қилиниши керак ва ратификация ёрлиқлари алмаштириладиган кундан бошлаб кучга киради. Ратификациялар иложи борича қисқа муддат ичида Хельсинки шаҳрида алмашинилади.

Вакиллар шуни тасдиқлаб, ушбу протоколни имзоладилар ва унга ўз муҳрларини босдилар.

Протокол 1970 йилнинг 20 июлида Москва шаҳрида ҳар бири рус ва фин тилларида икки нусхада қилиб тузилди ва ҳар иккала текстнинг кучи бирдайдир.

СССР Олий Совети Президиумининг ваколатига биноан
А. ГРОМИКО.

Финляндия Республикаси Президентининг ваколатига биноан
В. ЛЕСКИНЕН.

ОБОД ВА КЎРКАМ ҚИШЛОҚ

Оржоникидзе районидаги «Гулистон» қишлоғи кейинги йилларда обод ва кўркам бўлиб бормоқда. Посёлкада янги турар-жой бинолари, маиший-хизмат кўрсатиш пунктлари, магазинлар қад кўтаряпти. Янги йўллар очилиб, кўкаламзорлаштирилди.

Юбилей йилида қишлоқ Совети территориясида диққатга сазовор ишлар қилинди. Йўл ёқаларига, ариқ бўйларига 3500 туп мевали, 2800 туп декоратив дарахт кўчатлари ўтказилиб, текис кўкартириб олинди. Михайловское посёлкасидаги қабристон обод жойга айлантирилди. Бу ишларни амалга оширишда Р. Шредер номидаги мевачилик, узумчилик ва виночилик институти коллективининг хизматлари катта бўлди. Тошкент—Чимкент катта магистрал йўлининг икки ёқаси ҳам мевавали кўчатлар билан гўзаллаштирилди.

Шунингдек, қишлоқ аҳолиси шанбаликлар уюштириб, Тошкент—Чимкент магистрал йўли оралиғидаги 4,5 километр ариқ-зовурни тозалаб тартибга келтириб қўйди.

Территориядаги 34-ўрта мактаб учун янги ошхона қуриб берилди. 38,-40-мактабларда эса, ўқувчиларга қулайлиқ яратиш мақсадида йўлка қилинди.

Шу кунларда посёлкадан «Красний водопад» экспериментал хўжалиги оралиғигача бўлган йўл ҳам қайта ремонт қилинмоқда.

Н. АБДУРАСУЛОВ,
И. РУСТАМОВ,

КОММУНАЛ ХИЗМАТ КЎРСАТИШНИ ЯХШИЛАЙЛИК

Меҳнаткашларнинг коммунал ва маиший хизматга бўлган талаб ва эҳтиёжи кун сайин ошиб бормоқда. Область коммунал хўжалик бошқармасининг кўп минг кишилик коллективи партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари қарорларини амалга ошира бориб, меҳнаткашларнинг ана шу эҳтиёжларини тўлароқ қондириш юзасидан қатор амалий тадбирларни кўрдилар.

Коммунал хўжалик ходимларига бу шарафли вазифани бажаришда область Советининг доимий комиссияси аъзолари кўрсатаётган ёрдам катта бўлди. 1969 йилда коммунал-маиший объектлар қурилиши бўйича 10682 сўм ўзлаштирилди. Бундан ташқари, областимизнинг шаҳар ва районларида 44 километрдан ортиқ водопровод тармоқлари, 23 километр канализация, 174 километрдан ортиқ газ тармоқлари қурилиб фойдаланишга топширилди. 17262 квартира, шу жумладан, қишлоқлардаги 13114 квартира газлаштирилди. Аҳолига бир суткада сув етказиб бериш миқдори 415 минг куб кўпайтирилди. Областимиздаги кўпгина уй-жой фонди капитал ремонтдан чиқарилди.

Кейинги йилларда шаҳар ва район кўчаларини асфальтлаш ва бетонлашга катта эътибор берилди. Биргина 1969 йилнинг ўзида 867 минг квадрат метр йўл ва йўлкаларга асфальт ва бетон ётқизилди. 67 километр узунликдаги кўчаларга электр ўтказилди. 64 минг метр ҳажмдаги ариқлар қайта ремонтдан чиқарилди. Шаҳар ва қишлоқ кўчаларига ишлов бериш, уларни ободонлаштириш, коммунал хўжалик ходимларининг диққат-марказида бўлди. Қисқа муддат ичида 880 минг туп мевали ва манзарали дарахт ўтқазилди. 172 минг квадрат метрдан ортиқ гулзор ва хиёбонлар барпо этилди.

В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига тайёргарлик даврида шаҳар ва район ташкилотлари ободонлаштириш соҳасида кўпгина ишларни амалга оширишди. Областимизнинг барча шаҳар ва районларида ободонлаштириш ва санитария аҳволини яхшилаш ойликлари ўтказилди. Шу давр мобайнида маҳаллий аҳоли ташаббуси билан 4392 квадрат метр ҳажмдаги майдон ва йўл тозаланди ва ободонлаштирилди. 256 минг квадрат метр гулзор барпо қилинди.

Юбилей йилининг ўтган ярим йиллик давомида эришилган ютуқ ҳам чакки бўлмади. Коммунал корхоналар бўйича ялпи даромад олиш плани ортиги билан бажарилди.

ДЕПУТАТ ВА ҲАЁТ

Бироқ, шуни ҳам айтиш керакки, қатор шаҳар, район ва посёлкалардаги ободонлаштириш ишлари, санитария аҳволи ҳали талабга тўла жавоб бермайди. Айниқса, Пискент, Оҳангарон шаҳарларида, Оққўрғон, Янгийўл ва Ўрта Чирчиқ районларида ободончилик ишлари қониқарсиз олиб борияпти. Шаҳар ва район раҳбарларининг уқувсизлиги натижасида бу ишга кенг жамоатчилик жалб этилмаяпти. Ана шу ҳаётий масала ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Уй-жой ремонти соҳасидаги аҳвол ҳам кўнгилдагидек эмас. Бўка, Оққўрғон, Олмалиқ шаҳарида уй-жойларни ремонт қилиш айниқса қониқарсиз давом этмоқда. Уй-жойларни капитал ремонт қилиш муддатлари ҳаддан ташқари чўзиб юборилади, ёки мутлақо сифатсиз бажарилади. Бу аҳвол аҳоли ўртасида кўплаб шикоят ва норозилик туғилишига сабаб бўлмоқда. Шуни ҳам айтиш керакки, жойлардаги ремонт қурилиш бошқармалари ва участкалари ишида бажарилган иш ҳажмини ошириб кўрсатиш, қилинмаган ишларни бажарилдига чиқариш каби кўзбўямачилик ҳоллари ҳам учраб туради.

Область коммунал хўжалик ходимлари зиммасида беш йилликнинг сўнгги юбилей йилида катта вазифалар турибди. Улар шаҳар ва районларда ободонлаштириш ишларини аҳоли талаблари даражасида ташкил этишлари, коммунал хизмат кўрсатиш ишини янада яхшилаш тадбирларини кўришлари лозим. Бу вазифани муваффақиятли адо этишда доимий комиссия аъзолари уларга яқиндан кўмакдош бўладилар.

В. И. РИБАЛКО,
область Советининг коммунал хўжалик ва ободонлаштириш бўйича доимий комиссияси раиси.

ДИПЛОМ ЦЕХДА ЁҚЛАНДИ

Октябрь революцияси номидаги тепловоз вагон-ремонт заводининг механика цехи иш куни тамом бўлганидан кейин диплом лойиҳаси ёқланаётган аудиторияга айланди. Бу диплом лойиҳасини Тошкент темир йўл транспорти инженерлари институтини битириб чиқаётган Георгий Малахов ёқлади. Олимлар, мутахассислар, ишчилар студент қилган ишнинг практика учун қимматли эканлигини айтишди. Бўлажак мутахассис диплом ёзиш олдидан шу заводга келиб тепловозларнинг ишдан чиққан деталларини қайта тиклаш участкасида практика ўтказган эди. У ўзининг диплом лойиҳасини мана шундай деталларни қайта тиклаш технологиясини такомиллашга бағишлади. Г. Малахов шундай ишларнинг бири билан шуғулланадиган автомат иш унумини 35 процент чамаси ошириш, қайта тикланган деталларнинг ишлаб бериш муддатини кўпайтириш мумкинлигини исботлади.

(ЎзТАГ)

ЎҚИТУВЧИЛАРГА СОВҒА

КИТОБЛАР ОЛАМИДА

Она тили ва адабиёт фанларини янги программа асосида ўқитишнинг асосий мазмунини ўқувчилар дунёқарашини шакллантириш, саводхонлигини ошириш, айниқса оғзаки ва ёзма нутқ малакаларини ўстириш каби актуал ва муҳим масалалар ташкил этади. Бу борада ўқитувчининг ҳар тарафлама активлик, ижодкорлик ва изланувчанлик билан ишлаши талаб этилади.

Агар шу зарурий жиҳатларни эътиборга олсак, филология фанлари кандидати доцент Бобожон Мадалиевнинг «Она тили дарсларининг самаралигини ошириш» номли қўлланмаси муҳим аҳамиятга эгадир.

Аввало шуни айтиш керакки, қўлланма автори мактаб ва олий ўқув юртида она тили ўқитиш бўйича катта педагогик тажрибага эга. У мазкур илмий-тадқиқотини рўёбга чиқариш учун кўпгина мактаблардаги она тили ўқитувчиларининг методик иш усулларини чуқур таҳлил этди. Натижада мактаб таълими (жумладан, 5-синфда она тили ўқитиш) бўйича тўлақонли қўлланма вужудга келдики, бунинг айниқса ёш ўқитувчилар учун муҳим назарий қимматга моликлигини алоҳида қайд этиб ўтиш керак. Қўлланма «Сўз боши»дан ташқари хат-савод ва имлога ўргатиш билан боғлиқ бўлган 13 та муҳим проблематик масалани ойдинлаштиради.. Бу масалалар муаллиф таъкидлаганидек, ўқувчиларда совет ватанпарварлиги, меҳнатга муҳаббат ва Коммунистик партияга садоқат туйғуларини тарбиялашда, уларни амалий ишга, ҳаётга тайёрлашда она тили фанининг муҳим аҳамиятга эга эканлигини диққат-эътиборда тутган ҳолда баён этилади ва ўқитувчига аниқ, яхлит илмий ва методик йўлланма берилади.

Айниқса, «Қўшма отларни ва уларнинг ёзилишини ўргатиш», «Жуфт отларни ва уларнинг ёзилишини ўргатиш»га бағишланган фикр-мулоҳаза ва конкрет берилган йўл-йўриқлар ғоятда муҳим. Негаки, бу хусусда автор назария билан амалиётни кузатиш билан натижани, хулоса билан янги изланиш, мулоҳазаларни қўшиб таҳлил этиш орқали ўқитувчилар учун дастур бўларли фикрларни айтади.

Худди ана шу масалаларнинг кенг шарҳлаб ёритилганини эътиборга олсак, қўлланманинг янги программа асосида ўқувчиларга билим беришга киришилаётган ҳозирги кунлардаги қиммати яна ҳам ошади.

Автор грамматика китобидаги тайёр қоида ва йўриқларни илова қилиб қўяқолмайди, балки аниқ, кенгайтирилган қоидаларни тақдим этадики, бу шубҳасиз, ўқувчилар билимини кенгайтиради ва уларнинг тасаввурларини мустаҳкамлайди. Бу баҳсда ўқитувчи учун биргина иш қолади. У ҳам бўлса, ана шу назарий-методик йўриқларни амалий иш практикасида жорий этиш —қўллашдан иборат.

Фанларнинг калити ҳисобланган она тилининг юксак қимматини атоқли педагог А. С. Макаренко ҳам қайта-қайта таъкидлаган эди. Дарҳақиқат, оғзаки ва ёзма нутқда сўзларни эркин ишлата олмаган бола ҳар қандай предметни ўрганишда қийналади. «Она тили дарсларининг самаралигини ошириш» методик қўлланмаси ўқитувчиларга яхши совға бўлади.

У. САЛОҲИДДИНОВ.
Акбар АЛИЕВ.

ЎРИНБОСАРЛАР

(ОЧЕРК)

Дала иссиқдан ловуллайди. Қаторлардан биргал дарё томон, биргал катта кўча сари енгил чанг чиқариб, билинар-билинмас чайқалиб, паст-баланд кўтарилиб бориб келаётган трактор шийпон рўпарасида тўхтади. Дала шийпонида турган аёл шуни кутиб турган эканми, тол тагидаги ариқчада бўғизигача чўктириб қўйган шишани олиб, лойини чайиб трактор томон илдам юрди. Бир қўлида пиёла ушлаб шишадаги яхна кўк чойни ғилқ-ғилқ қуйиб тракторчига — звено бошлиғига узатди. Тракторчи уни паққос шимирди, лабини артиб тормозни бўшатди.

— Раҳмат ая, пўлатга сув бергандек бўлдингиз,— деди у.

— Дам олсангиз бўларди, Пирматжон, далани қаранг ёнаяпти,— деди аёл меҳрибонлик кўрсатиб,— ҳамма чиқди, овқат ҳам бўпқолди...

—Яна бир-икки бориб келай,— деди у, аёлнинг мулозаматига миннатдорчилик билдириб, ошингизнинг гуручи оёғини ёзиб туради. Салқинда ўтирганда дала ёнаётганга ўхшайди, лекин шабадаси бор, майли, ҳозир чиқаман...

Пирмат Давлатов пўлат отини олдинга суриб борарди. Культиватор тишлари майин тупроқни мурғак ғўзалар бағрига ағдариб кетарди. Пирмат олд-орқасига қарар, бирор туп ғўза эзилмадими, культиватор тишига ўт, хас-чўп тиқилиб қолмадими... Шундай қараганда у иссиқ ҳаво уфураётган қуёш ҳароратини сезмаётгандек кўринарди. Енглар шимариғлик билакларига, қошлари устига чанг қўнган. Бурикиб кетган юзлари тердан ярқирарди. У боя ошпаз аяга «ҳаво иссиқ бўлса ҳам даланинг шабадаси» деганда «деҳқончилик гашти шунақа бўлади, унинг меҳри-гиёси бор, одамни шайдо қилиб қўяди, иссиқни ҳам, севуқни ҳам сезмайсан», демоқчи бўлганди-ю, ишини қизғаниб гапни қисқа қилиб қўя қолган эди.

Пирматнинг яна бир гапи бор. У шу гапни ёшларга кўп айтади. Буни Пирмат ўқувчи-ёшлар звеносининг бошлиғи бўлгани учун эмас, деҳқончилик, механизаторлик касбига одамларни, айниқса ёшларни кўпроқ жалб қилиш ҳаваси, нияти, мақсади зўр бўлгани учун ҳам такрор-такрор таърифлайди. Ердан унум ундирган одам ҳеч вақт кам бўлмайди, деб таърифлайди.

Беш-олти йил бўлди, Пирматни идорага чақиришди. Кирса мактаб директори, яна уч-тўрт ўқитувчи ўтирибди. Аввалига ҳайрон бўлди. Ҳамма билан бирма-бир сўрашиб чиқди. Дераза тагидаги стулга ўтираётиб, «эшитаман» дегандек раисга қаради. У ҳам шуни кутиб турган экан шекилли, гап бошлади.

— Мактабдан келишибди, мактаб қаерда бўлса, ўқувчиси, ўша жойдаги касбни эгалласа ёмон бўлмайди дейишяпти, менимча тўғри фикр. Сен нима дейсан?

Пирмат ўйланиб ўтирмади.

— Устоз шогирд билан тирик. Шогирд чиқармаган устознинг баҳоси бир пул. Жуда яхши гап. Шогирдлар кўпайгани, қанотимиз ўсгани...

— Ҳа, ана балли. Хўш, шогирд ўқувчиларни қайси звенога юборсак,— раис ўтирганларга бир-бир қараб чиқди. Бу ерда бошқа звено, бригадаларнинг ҳам бошлиқлари ўтиришган эди. Пирмат гапни шарт кесди.

— Менимча шогирд орттиришга ҳамма ҳам орзиманда, мана биз тайёрмиз. Биздан иш ўрганишларини лозим кўрсаларингиз, бажону-дил қабул қилиб оламиз. даламиз ҳам мактабдан узоқ эмас.

— Қойил, Пирматвой, бопладинг, бўпти, ўқувчилар сенинг звенонгда бўлишади. Келишдикми?

раис олдин Пирматга, кейин директор ва ўқитувчиларга қараб қўйди. Ҳар икки томондан маъқул жавобини олгач, ўтирганларга жавоб берди. Пирматни олиб қолди.

— Энди оғайни, ўқувчилар дала чангитиб юришмасин. Бизнинг мақсад биринчи навбатда дала ишларига ёрдам бўлса ҳам, асл мақсад бошқа ёқда.

— Тушунарли, мен ҳам...

— Биласанми, ҳа ана балли, колхоз ишига ёшлар унча қизиқмай қўйди. Нега? Ўзинг ўйла, деҳқон ёмон яшамаяпти. Маоши ўқитувчи ёки врачникидан қолишмайди. Уй-рўзғори ҳам бинойидек. Иш, масалан айтайлик ўн беш-йигирма йилдаги сингари унчалик оғир эмас. Вақтида ишлайди, вақтида дам олади. Ўзинг биласан, тўй-ҳашамда, байрамларда одамларнинг кийимига қараб колхозчими, ўқитувчими ажратиб бўлмайди. Хўш, шундай бўлса ҳам ўғил-қизларимиз деҳқончилик касбига қизиқиб қарамайдилар, шу касбга унча талпинмайдилар. Ўқишга киролмай қолсагина ноилож, шунда ҳам ота-онасининг зўри билан далага чиқади. Нега шундай?

— Мен ҳам кўп ўйлайман, деҳқоннинг шогирди камайиб кетаяпти...

— Бу фақат сени ёки мени ташвишлантираётгани йўқ, кўпчилик шу тўғрида бош қотирадиган бўлиб қолди,— давом этди раис,— ўзинг ўйла, кексайиб қолган сувчининг ўрнини эгаллаш керакми, керак. Олтмишдан ошган кишига трактор ҳайдатсанг чиройли кўринадими, уят бўлади. Пенсияга чиққан одамни чақириб, белингизда қувват бор, ғўза чопиғига чиқинг, десанг, тошингни тер, демайдими, дейди. Шу, менимча, деҳқоннинг ўринбосари тўғрисида тузукроқ ўйламаяпмиз, шекилли-да. Буни қара, ўғил, қизлар ўнинчини битириб шаҳарга учади. Киргани эплаштириб институтга кириб қолади, қолгани ҳам колхозга келиб ишла, десанг «ўн йил ўқиб кетмон чопаманми, ҳеч бўлмаса табелчиликни беринг» деб туриб олади.

— Ҳа, тўғри айтасиз, ҳозир ёшлар бошқача бўлиб қолган, оғир ишга қўл ургилари келмайди,— раиснинг фикрига қўшилиб деди Пирмат,— билишмайди, қўлингни қора мой қилмай туриб оқ нон етиштиришнинг ўзи бўлмаслигини. Керосин ҳиди думоққа уриб, трактор ҳайдамасанг, эгнингдаги кийим қаёқдан келиб чиқади. Қирда чўпон янтоқ босиб, офтобда куйиб, совуқда диргизлаб қўй боқмаса қозонинг мойланмайди, иссиқ пальто киймайсан. Энди, шунақа қилмасак бўлмайди, фарзандларимизни деҳқончилик касбига ром қилиш ўзимизга боғлиқ.

— Тўғри айтасиз Пирматвой,— раис давом этди,— мен болаларимиз ўқимасин демайман, ўқишсин. Завод, фабрикада ишлаётган ёшлар ўқимайди дейсанми, ўқишади. Нима, колхозда шунақа қилсак бўлмайдими, бўлади. Илгаригидек дала иши силла қуритар эмас. Ўн қадоқли кетмон қолмади. Кетмонни ерга бўғизигача ботиришнинг ҳожати йўқ, культиватор тишидан қолган унча-мунча ўтни ўлдириб кетса бас. Ғўза орасининг тўқсон процентини трактор юмшатиб бораяпти. Шундайми, ахир.

— Ҳа-да, далада ишлаб дарс тайёрлайман деса бўлаверади, иш одамни чарчатадиган вақтлар ўтиб кетди,— деди Пирмат,— болаларимиз ўнинчини битириб сиртдан ўқишса, бу ёқда биз ҳам қараб турмаймиз...

Пирмат ошпаз аянинг «хой, дамингизни олинг, тандирга киргандек бурикиб кетибсиз», деганда ҳам аста кулиб қўйиб ишида давом этаверди. У ҳозир беш-олти йил бурун идорада раис билан бўлган мунозарани кўнглидан ўтказиб борар, ўшанда ўқувчи-ёшларни ўз звеносига олганидан мамнун эди. Деҳқон болалари эмасми, қайси ишни буюрсанг дарров пайқаб олиша қолади.

Бултур кузда қизиқ бўлди. Колхозчиларнинг умумий мажлиси бўлаётган эди. Кўпчилик қатори Пирмат Давлатов звеносининг аъзолари— юқори синф ўқувчиларидан ўн-ўн беш киши мажлисда қатнашаётганди. Доклад вақтида уларнинг звеноси ҳақида алоҳида гапирилди. Гап орасида «биз ғайратли, ўткир дидли ёшларимиздан хурсандмиз», деб айтилди. 1968—1969 йил қиши оғир келишига, умуман об-ҳаво қийинчиликлар туғдирганига қарамай Пирмат Давлатов звеноси қойил қилди, ўттиз етти гектарнинг ҳар гектаридан ўттиз центнердан пахта олди. Улар колхозда биринчиликни эгаллади, дейилганда ҳамма гулдурос қарсак чалди. Дўстлари Пирматни табриклашди, ёнларида ўтирган ота-оналар шу звено аъзолари ёшларга «отангга раҳмат, болалар», дейишди.

Бу ёш қалбларни мунаввар қилиб юборди, уларни ғайратга миндирди.

Мажлисдан кейин Пирмат болалар билан кетди. У йўлда анча жойгача ёшларнинг гапига қулоқ солиб борди.

— Меҳнатинг қадрланганини кўрганингда, одам ғалати бўлиб кетаркан...

— Пирмат акамлар нега тракторчиликни яхши кўрадилар десам, бунақа мақтовлари бор эканку...

— Орден, медалларчи...

— Энди...

— Биз ҳам пахтакор бўламиз, демоқчимидинг,— Пирмат бу йил ўнинчига ўтадиган болага қаради.

— Бўлмасамчи, сиртдан ўқиб агроном бўламан?— деди у.

— Институтни битириб қаерга борасан, бу колхозга келолмайсан, битта колхозга битта агроном етади...

— Ия, қизиқ экансан, олий маълумот олган одам ўз қишлоғидан кетиб қолаверса, колхозимиз бўшаб қолади-ю...

— Хўш, бўлмаса институтдан кейин яна кетмон чопасанми, трактор ҳайдайсанми?

— Нима бўпти, қилсам қилавераман-да, қаерга ёзиб қўйибди, олий маълумотли одам трактор ҳайдамасин, деб.

— Боя ким гапирди, меҳнат қадр қимматини, ҳа, ана балли,— Пирмат юз-кўзлари кулиб ўзига қараган боланинг елкасига қўл ташлади,— жуда тўғри айтдинг ука. Энди сенинг фикрингга келадиган бўлсак, менимча, унча тўғри эмас. Нега? Негаки, сен айтаяпсан, олий маълумотли агроном бўлсанг, ўзимизнинг колхозда ўрин топилмайди, деб. Топилади. Бизда олий маълумотли бригадирлар ёки участка бошлиқлари борми? Ҳозирча йўқ. Агар шу ишни мана сен, ёки мана бунга, институтни битириб келгандан кейин топшириб қўйилса чакки бўладими. Беш йил сиртдан ўқиб юрган пайтингда деҳқончиликка кўзинг пишган, илминг бор. Илм билан тажриба бир бўлса, эҳ-ҳе, ана ўшанда кўрасан, деҳқон боласининг қўли баланд келишини. Иш билан пишган ўқиш ҳақиқий ўқиш!

Пирмат шу ҳаёл, фикрлар билан бўлиб дала оташини сезмас, икки кўзи қаторларда, пўлат отини гоҳ дарё сари, гоҳ юқорига суриб борарди. У мўлжаллаган жойига келди шекилли, тракторни шийпон яқинида тўхтатди. Пастга тушиб энгил-вошини қоқди. Тол тагидаги ариқда шилдираб оқаётган муздек сувда юз-қўлини ювди. Ундан сал олдинроқ овқатга чиққанлар Пирматнинг ҳаракатларини кузатиб турардилар. Шогирд ўқувчи йигитлардан бири хафсала билан помидор тўғраётган шеригига:

— Кўпроқ тўғрайвер, Пирмат акамларни ҳам чақирамиз,— деди.

— Хўп, мен ҳам шуни ўйлаб тургандим,— жавоб берди униси.

Пирмат ҳозиргина даладан қайтган болалар билан ҳазилми-тоипа гаплашар, уларнинг кўнглини кўтаришга ҳаракат қиларди.

— Ўхў, Ғулом бой, қўлни қабартириб қўйибсиз-ку,— деди у тўққизинчи синф ўқувчисига. Яна пахта иши оғир экан, деб ўнинчини тугатар-тугатмай шаҳарга жўнаб қолмагин...

— Шунақа қилиб пишийди-да. —гапга қўшилди сувчи Чоршанбой Жўраев,— офтобга пишмаса, қўли қабармаса, ҳей, мен сизга айтсам пахтанинг қадрига етмайди. Ўзимиз нима бўлгандик, биринчи далага чиққанимизда, эсингиздами, уч кунгача елкани ололмаганмиз, кафтимизни намакоб билан ювганмиз...

Пирмат ҳар гал шогирд болалар тўғрисида ўйлаганда, ишларини кузатиб туриб маслаҳат берганда, ҳамиша уларга «одамки бир касбни севмадими, унинг ширин томонини унутиб, нуқул аччиғини рўкач қилаверади» дерди. Мана биз деҳқонмиз, бир йили ҳаво яхши келиб планни от устида юриб бажариб қўямиз. Шунда пахта иши осон деса бўладими. Бўлмайди. Ўша планни от устида юриб бажарган йилда ҳам қийинчилик бўлган, уни ютмасанг, касбга лаънат келтириб қўйиш ҳеч гап эмас. Оғир келган йили, дарров айил ботиб, бундан кўра бошқа ишнинг йўриғини қилақолай, деб қийшайиб қолган киши, пахтакорга иснод келтиради.

Бир кун у ишдан кейин ёшлар билан суҳбатлашиб ўтириб ҳикоя қилиб қолди.

— Кеча областда катта мажлис бўлди, пахтачилик тўғрисида. Бир раиснинг гапи менга жуда таъсир қилди. У қишлоқ ёшларидан нолиб гапирарди. Колхози миллионер экан. Клуб, кино, стадионларимиз бор, кўчаларимизда кундузги нур берадиган чироқлар ёниб туради, дейди. Радио, телевизори йўқ хонадонни тополмайсиз, велосипед пойгалари ўтказиб турамиз.— дейди. Шунда ҳам ўғил-қизларимизнинг кўпчилиги ўнинчини битириб ёки ҳарбий хизматни ўтаб келгач, шаҳарга кетиб қоладилар. Улар ўша ёқларда ишлаб тракторчи ёки сувчидан кўп маош олишмайди, барибир шаҳарга талпиниб туришади.

Ана эшитяпсизларми, раиснинг гапини? Хўш, нега ёшлар қишлоқда қолиб ишлашни унча хоҳламаяпти. Бир синфда ўттизта бола ўнинчини битириб чиқса, беш олтитаси колхозда қолади, қолганлари шаҳарга кетади. Киргани бирор институтга киради. киролмагани қайтиб келмайди, орият кучлилик қилиб, шаҳарда қолади. Завод-фабрикага кириб ишласа ҳам майлийди, кабобпазга шогирд тушади, чинни моллари складида ивирсиб юради. Агар мендан сўраганда ўша раисга айтардим, қишлоқни шаҳарга айлантираётганингиз яхши, лекин қишлоқ ёшларида пахтакор бўлишга, механизаторликка муҳаббат уйғотмасангиз, уларни ушлаб туриб бўлмайди,

Ҳар ким севган ишини қилади. Мана менга ёки Ўсар акага сен шу касбни қил, дейишмаган. Биз ўзимиз шу касбни яхши кўриб қолганмиз. Йигирма йилдан бери айрилолмаймиз...

—Айрилмаймиз ҳам-да, — дейди сувчи Ўсар Маҳмудов,—муҳаббат ҳусн ахтармайди...

Жуда тўғри айтдингиз,— давом этади Пирмат,— деҳқончилик касби ёшлар қалбини қитиқламадими, минг урининг, бўлмайди. Қайси куни бир укамиз институтни битириб келгандан кейин бригадага бошлиқ бўлиб ишлаймизми, дейди. Мен хафа бўлиб кетдим, унинг гапидан. Хўш, заводда олий маълумотли инженер бригадир ёки смена устаси бўлиб ишламайдими, ишлайди. Нега колхозда бригадир, ҳатто звено бошлиғи олий маълумотли кишидан бўлмас экан. Бўлиши керак. Қаёққа қараб кетаяпмиз. Ишчи ҳам, деҳқон ҳам илмли бўлаяпти. Тракторчида ҳозирги агротехника талабини билиш учун маълумот юқори бўлмаса, трактор ғилдирагини орқага тортиб қоламиз. Чигитни қандай дори билан ишлашни билмай уруғни куйдириб қўямиз.

Тушки овқат тугади. Пирмат ўрнидан турди. Йигитлар ҳам отланишди. Улар звено бошлиғининг ҳозирги қиёфасини кузатиб туришарди. У ғўзалари қорамтир бўлиб ўсган поёнсиз далаларга ҳузур қилиб тикилиб турарди. Ёшлар билан ёнма-ён туриб ишлаб, шунчалик натижаларга эришаётганлигидан ўзининг ёш шогирдларидан ниҳоят хурсанд кўринарди у. Яна бироз шу қиёфада тургач, қуёш оташи нур сочиб, ғўзалар устида ҳалқачалар жимирлаб ўйнаётган пахтазор сари дадил юриб кетди. Одимлаб бориб трактор рулига ўтирди. Универсал гулдираб бир чайқалди, қаторларга тушиб мовий денгиз қўйнида ўрмалай бошлади.

Уни кузатиб қолган шогирдлари назарида Пирмат Давлатовнинг юзлари пахтазор офтобида яна ҳам ёқимли, нуроний бўлиб кетган эди.

Салимжон МАҲКАМОВ.
Янгийўл районидаги «Қизил Октябрь» колхози.

Пойтахтимиздаги кўн-галантерея фабрикасида меҳнатсевар қиз Турсуной Неъматованинг номини ҳурмат билан тилга олишади. У кунлик нормасини бир ярим-икки ҳисса бажариб, ҳамкасбларига ўрнак бўлмоқда. Суратда: ўртоқ Т. Неъматовани кўриб турибсиз. А. ТЎРАЕВ фотоси.

СЕВИМЛИ ДАРГОҲ

В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат университетининг Асосий кутубхонаси студентлар билан доим гавжум бўлади.

Бу билим хазинаси Ўзбекистондаги йирик маданий-оқартув ташкилотларидан бири бўлиб, профессор-ўқитувчилар составини, аспирантларни, студентларни зарур илмий ва ўқув адабиётлари билан таъминлаб туради. Марксизм-ленинизм классикларининг асарларини кенг пропаганда қилишда, партия ва ҳукуматимиз қарорларини ёйишда ҳам унинг хизмати катта бўлмоқда.

Кутубхона ўзининг бой тарихига эга. Унинг фаолияти университет тарихи, қолаверса, Ўрта Осиёда олий таълимнинг ривожланиши тарихи билан чамбарчас боғлиқдир. У Тошкентда Туркистон Давлат университетининг очилиши билан бир вақтда барпо этилди. Дастлаб унинг фондида маҳаллий аҳолидан олинган китоблargина бўлган. Фондни бойитишда «Халқ университети» номли кўп тиражли газетанинг роли катта бўлди. Газета саҳифаларида китобларни йиғиш ҳақида эълонлар берилди. Бу иш «Студентлар союзи»нинг аъзолари томонидан олиб борилди. 1918 йилнинг июнига келиб, 15 мингдан ортиқ турли ўқув ва илмий адабиётлар тўпланди. Шунингдек, собиқ болалар гимназиясидан, Тошкент Совети халқ маорифидан, Темирязев номидаги оқаргув институтидан ва армия комиссариатидан келтирилган адабиётлар ҳисобига унинг фонди янада бойиди. А. П. Остроухов тарих ва адабиётга оид, профессор С. В. Челнокова санъатшуносликка оид, академик В. Ф. Миллернинг қариндошларидан тилшуносликка доир китоблар сотиб олинди.

1924 йилдан бошлаб университет нашриёти «Бюллетенлар» ва тўпламлар босиб чиқаради. Чет эл мамлакатларидаги кутубхоналар билан ҳам китоб алмашиш йўлга қўйилди.

Кейинчалик кутубхона комиссияси ва совети тузилиб, унинг иши янада жонлантирилди. 1938 йилда эса Бутуниттифоқ олий мактаблар комитетининг буйруғи билан университетнинг асосий кутубхонаси ўзининг китоб фонди ва иш фаолиятига кўра мамлакатдаги энг йирик илм хазиналаридан бири деб эълон қилинди.

Ҳозир бу ерда 300 мингдан ортиқ умумий сиёсий, 160 минг томдан ортиқ табиий фанларга оид, 80 мингдан ортиқ турли тиллардаги бадиий адабиёт мавжуд.

Кутубхонанинг чет эл адабиётлари бўлими алоҳида аҳамиятга молик. Бўлимда немис, инглиз, француз тилларида чиққан 80 мингга яқин китоб бор.

Чет эллар билан адабиётлар алмашиш ҳам йил сайин кенгаймоқда. ГДР, Чехословакия, Польша ва бошқа чет эл мамлакатларидаги мавжуд академиялар нашрлари ҳам бу ерга келиб турибди. Париж, Калифорния, Вашингтон, Токио университетлари билан ҳам илмий тўпламлар айирбош қилинмоқда.

Кутубхона фондида Ўрта Осиё тарихига оид асарлар ҳам кўпгина. Булар билан бир қаторда кутубхонада 900 дан ортиқ номда шарқ қўл ёзмалари коллекциялари ва 1200 номда литографиялар, тарих, география, адабиёт ва философияга доир тожик, форс, турк, араб тилларидаги ноёб ёдгорликлар мавжуд.

Китобхонларнинг севимли даргоҳи университетнинг ярим асрлик юбилейига қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Бу шодиёнага кутубхонанинг тўйи уланиб кетади.

О. ИБРОҲИМОВА,
ТошДУ студенти.

МАМЛАКАТЛАР ВА ҚИТЪАЛАРДА

МАЪЛУМОТЛАР МАҚОЛАЛАР ВОҚЕАЛАР

АБАДИЙ ЁДГОРЛИК

Агар сиз Гданьск кўрфази соҳилига бориб қолсангиз, Вестерплате ярим ороли ёнидан ўтиб кетаётган турли мамлакатларнинг кемалари сиреналарни ҳайқиртириб денгизга ёриб кирган ана шу бир қарич ерга салют бераётганлигидан ҳайратга тушманг.

Бунақа салют бериш ҳеч бир денгиз уставида ёзиб қўйилмаган. У қалб амри билан бир неча кишидан иборат бўлган Польша гарнизони хотираси учун берилади. Бу гарнизон 1939 йилнинг 1 сентябри тонготарида худди ана шу жойда гитлерчиларнинг дастлабки зарбаларига кўкрак тутган, бор-йўғи бир ҳафтача давом этган тенгсиз курашда қаҳрамонларча қаршилик кўрсатган эди.

Ҳа, шу жойда иккинчи жаҳон урушининг дастлабки снарядлари портлаган. Ўша урушнинг илк қурбонлари хотираси учун янграб турган салют бугун — Польша қайта туғилган кун арафасида, айниқса рамзий маъно касб этмоқда.

Польша ерининг нариги томонида — Вроцлавнинг Кшики деган жойида яна бир ёдгорлик бор. У урушнинг сўнгги кунларида ҳалок бўлган совет солдатлари ҳоки сақланаётган мемориал қабристон бўлиб, ҳар бир поляknинг юрагига яқиндир.

754 қабр. Ҳар бирининг устида йил бўйи янги очилган гулларни кўриш мумкин.

Шаҳар уч ой мобайнида—1945 йилнинг 15 февралидан 6 майигача қамалда бўлиб, уни немислар «Фестунг Бреслау» (Бреслау қальаси)га айлантирган эдилар.

— Ўша уч ой жуда оғир бўлган эди,— хотирлайди Вроцлав учун олиб борилган жанг иштирокчиси полковник Махов.—Тахминан ҳозир биз турган ва қабристон жойлашган ерда 1945 йилнинг 11 февралида Одернинг жануби ва Вроцлавнинг шимол томонини ишғол қилган совет қўшинлари ҳалқа ясадилар. Оғир кўча жанглари бошланиб кетди. немислар бутун кварталларни йўқ қилиб юбордилар. Бу ерда — Одерда ҳам Висла ва Донда бўлгани сингари гитлерчилар ернинг кулини кўкка совуриш сиёсатини ўтказдилар.

Қабрлар ёнидан ўтиб бормоқдамиз

— Мана бу ёзувни ўқиб кўринг: «Старший лейтенант Климов, 19, 2. 1945». Инженер старший лейтенант Климов паркнинг жанубий тарафидан ўтадиган темир йўл учун бўлган жангда ҳалок бўлган. Немислар кўприкни тўсиқлар ва миналарга тўлдириб ташлаган эдилар. Танкларнинг ўтиши учун эса уни миналардан тозалашга тўғри келди. Уч Шуҳрат ордени кавалери, старший сержант раҳбарлигидаги тўрт сапёр топшириқни бажариш учун йўл олишди. Улардан фақат бир киши қайтиб келди, бироқ кўприкни тўсиқлар ва миналардан

22 ИЮЛЬ — ПОЛЬША ҚАЙТА ТУҒИЛГАН КУН

тозалаш мумкин бўлмади. Шунда старший лейтенант Климовнинг ўзи ёнига уч сапёрни олиб йўлга тушди. Кўприк миналардан тозаланди танкларга йўл очилди, Бироқ Климов ҳалок бўлди.

Биз Вроцлав учун жанг қилган ҳамма қаҳрамонларнинг ҳаёти ва ўлими тарихини билмаймиз. Бироқ, шаҳар аҳли улар номини қалб тўрида авайлаб сақламоқда.

Яқинда Вроцлавда шаҳарни озод қилган совет солдатларидан бири, полтавалик В. И. Мельник меҳмон бўлди. У бундан йигирма беш йил муқаддам бўлган воқеани жуда яхши хотирлайди. 5 май куни, яъни жанг тўхташидан бир кун аввал унинг оёғи тагида мина портлаган.

Солдат мина портлаган ва ўзи ярадор бўлган жойни қидириб топмоқчи бўлди.

— Эсимда, кенг дала ва сайхонлик атрофида зовур бор эди,— деб хотирлайди у.— Зовур устидан сакраб ўтдим-у... портлаб кетди. Тўппа-тўғри мина устига сакрабман.

Биз шу жойни қидириб топдик. Энди сайхонлик кўринмас, атрофида «Эльвро» заводининг замонавий бинолари қад кўтариб турарди.

Корхонада бир гуруҳ ишчилар даврасида бўлдик. Суҳбат бошланиб кетди. Ёшлар урушни эслашолмайди. Уларнинг кўпчилиги урушдан кейинги йилларда туғилишган. Ўша машаққатли кунлар ҳикоясини ёшлар берилиб тинглашди. Даврамизда кексароқ — қамални бошидан кечирган кишилар ҳам бор эди.

Шаҳар марказидаги вайрон қилинган кварталлар ўрнида пайдо бўлган собиқ сайхонлик ҳозир чиройли майдон. Уни Грюнвальд майдони, деб аташади. Атрофида политехника институти, студентлар ётоқхоналари жойлашган. Одер бўйида, Грюнвальд ва Тинчлик кўприклари оралиғида янги университет маркази қад кўтармоқда.

Урушга қадар бу ерда икки институт ва 3,5 минг студент бор эди. Ҳозир эса 8 олий ўқув юртида 33 минг йигит ва қиз таълим олмоқда.

Шаҳарнинг жанубий қисмида, марказий хиёбон — совет жангчилари қабристонига кираверишдаги шоҳсупада бир танк турибди. Бортида 217 рақами ёзиб қўйилган оддий «Т-34» танки, Ўшанда Польша ерларидан шундай жанговар машиналардан минг-минглаб ўтган. Бу танк шу ерда қолган. Унинг наводкачиси сержант Нечаев эди. Вроцлавга у Курск бўсағасида бошланган узун уруш йўлидан ўтиб келган. Танк экипажи қатнашган сўнгги жанг 1945 йилнинг 27 февралида Прухника кўчасида бўлган эди. Сержант Нечаев ана шу ерда ҳалок бўлди.

Бугун, сиз Қуйи Силезиянинг қаерида бўлманг, тинч ижодий меҳнатда банд бўлган кишиларни учратасиз. Харобаликлар ўрнида қад кўтарган янги Вроцлав кун сайин гўзаллашиб бормоқда. Одамлар бу ерда иккинчи жаҳон урушининг энг сўнгги залплари янграганлигини яхши эслашади. Шунингдек улар ана шу ерда—Вроцлавда 1948 йили тинчликни ҳимоя қилувчи маданият ходимлари конгрессида бутун дунёда тинчлик учун кураш ҳаракати туғилганини ҳам эслашади. Улар Польшага озодлик ва бахт келтирган кишилар олдида ўзлари қанчалик қарздор эканликларини ҳеч вақт унутмайдилар.

Михаил ЖИВЕНЬ,
(АПН — Интерпресс агентлиги).
Варшава.

РУМИНИЯ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ. Мамлакат пойтахтининг Балта-Албе районида қурилган янги турар-жой бинолари. Чапда 23-август номидаги ёзлик театр. Аджерпресс—ТАСС фотоси.

СОВЕТ-ЛИВАН САВДО МУНОСАБАТЛАРИГА ДОИР

Москвада Совет Иттифоқи ва Ливан Республикаси савдо делегациялари ўртасида музокаралар бўлиб ўтди.

Дўстлик ва ҳамжиҳатлик руҳида ўтган музокаралар якунида Совет Иттифоқи билан Ливан Республикаси ўртасида савдо-сотиқ ва тўлов тўғрисида янги битим имзоланди. Расмий ахборотда таъкидлаб ўтилганидек, бу битим Совет-Ливан савдо муносабатларини янада ривожлантиришга ёрдам беради.

ЦЕЙЛОН СУВЕРЕН МУСТАҚИЛ РЕСПУБЛИКА

КОЛОМБА, 20 июль. (ТАСС). Бирлашган фронт раҳбари Сиримаво Бандаранаике бошчилигидаги Цейлон ҳукумати Цейлонни «эркин, суверен ва мустақил республика» деб эълон қилишга қарор берганлигини маълум қилди. Маълумки, шу вақтда қадар Цейлон расман Британиянинг доминиони ҳисобланар эди. Бош министр Сиримаво Бандаранаике янги конституцияни ишлаб чиқиши лозим бўлган таъсис мажлиси тузиш тўғрисидаги резолюцияни парламентга ҳавола қилиб, Цейлон тарихида биринчи марта ҳамма гражданларнинг асосий ҳуқуқлари ва эркинликларини гарантиялаб берувчи модда конституцияга киритилади, деб таъкидлади.

Цейлон матбуоти таъсис мажлиси тузилишини табрикламоқда. Цейлон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг органи «Форвард» газетаси 19 июль—«Цейлон халқи тарихида тарихий кун бўлиб қолади» деб ёзади.

ВАТАНПАРВАРЛАРНИНГ ЗАРБАСИ

ХАНОЙ, 20 июль. (ТАСС). Жанубий Вьетнам Халқ Озодлик қуролли кучларининг Биньтхуан вилоятида ҳаракат отрядлари 5 июлда Сайгон қўғирчоқ режими армиясининг мустаҳкамланган лагерига ҳужум қилдилар. Вьетнам Информация агентлигининг Озодлик матбуот агентлиги берган маълумотларга асосланиб хабар қилишича, Жанубий Вьетнам ватанпарварлари душман штабини қўлга олганлар. Душманнинг 300 дан ортиқ солдат ва офицери, Американинг 85 ҳарбий хизматчиси ўлдирилган. Ватанпарварлар 12 та танк ва броневикни, 4 та оғир тўпни яксон қилганлар, шунингдек химия қуроли омборини портлатганлар ва 27 та казармани ёндириб юборганлар.

БИРЛАШГАН АРАБ РЕСПУБЛИКАСИ МИНИСТРЛАР КАБИНЕТИНИНГ МАЖЛИСИ

ҚОҲИРА, 20 июль. (ТАСС). Кеча Бирлашган Араб Республикасининг президенти Жамол Абдил Носир раислигида республика саройида Бирлашган Араб Республикаси Министрлар кабинетининг мажлиси бўлди. Президент Носирнинг Совет Иттифоқидан қайтиб келганидан кейин ўтказилган ана шу биринчи мажлис чоғида яқинда тамом бўлган Совет — Миср музокаралари муносабати билан Яқин Шарқдаги аҳволнинг ҳарбий ва сиёсий жиҳатлари муҳокама қилинди.

«Ал-Аҳром» газетасининг хабар беришича, президент Носир ўзининг Совет Иттифоқига қилган визити натижалари ва Совет раҳбарлари билан олиб борган музокаралари тўғрисида министрларга ахборот берган.

БОҒЛАР ЧИРОЙИ

ДАЛАЛАРДА, колхоз боғларида пишиқчилик. Соҳибкорлар боғларда етилган турли хил нознеъматларни меҳнаткашлар дастурхонига тортиқ қилишмоқда Калинин районидаги «Партия XXI съезди» совхозида ҳам худди ана шундай. Совхоз соҳибкорлари шаҳарликларга олма, узум етказиб беришмоқда. Айниқса, шу кунларда чиллаки узумни узиш ишлари қизғин бордпти. Соҳибкорлар бу йил 20 гектар майдондаги узумзорнинг 3 гектарида чиллаки етиштиришди. Узум мўл бўлди. Суратларда: (чапдан ўнгга) совхознинг илғор ишчиларидан О. Қурбонова ва М. Усмонова узум узишмоқда.

А. АБАЛЯН фотолари.

САНЪАТКОРЛАР ХИЗМАТДА

Ўзбекистон Давлат филармонияси коллективи бу йил ҳам дала меҳнаткашларига хизмат қилишни намунали уюштирди.

Филармониянинг ўнга яқин ансамбли шу кунгача республикамизда ва қардош республикаларда 200 дан ортиқ концертлар кўрсатди. Г. Раҳимова ва М. Мирзаевлар раҳбарлик қилаётган «Лазги» ансамбли Урганч ва Гурлан район меҳнаткашлари учун 30 га яқин концерт қўйиб берди. «Лазги» ансамбли яқин орада Хоразмда 100 га яқин концерт кўрсатиб, кейин республикамизнинг бошқа шаҳар ва қишлоқларига ўтади. Айниқса Ш. Султонов, Г. Ёқубова, О. Аҳмедова, У. Отаев, Р. Жуманиёзов каби хушовоз хонандалар ижросидаги қўшиқлар кишиларга манзур бўляпти.

Шу кунларда «Шодлик» ансамбли Тожикистонда, эстрада ансамбли Сирдарё чўлқуварлари ҳузурида, корейс ансамбли Тошкент ва Қорақалпоғистонда, «Ҳайтарма» ансамбли Сурхондарё, Қашқадарё, Наманган областларида, Т. Жалилов номидаги халқ чолғу ансамбли Тошкент областида ўз гастролларини давом эттираяпти.

Бундан ташқари, филармония қошида иккита концерт бригадаси тузилган бўлиб, улар республикамиз дала меҳнаткашлари, саноат ишчилари ҳузурига тез-тез чиқиб турадилар. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Қувондиқ Искандаров бошчилик қилаётган концерт бригадаси пойтахт областимизнинг Бўка, Орджоникидзе, Бекобод районларида бўлди. Яна бир концерт бригадаси эса, Фарғона гастролларини тугатиб, қардош Тожикистоннинг Ленинобод зонаси районларида концерт бермоқда.

— Филармониямизда таълим-тарбия, шунингдек ўз репертуарини кун сайин бойитиб бориш соҳаси намунали йўлга қўйилган. М. Мирзаев, С. Ҳайитбоев, К. Отаниёзов, М. Ниёзов каби бастакорларимиз Т. Тўла, Е. Мирзо, Ҳ. Муҳаммадалиев, Я. Қурбон каби шоирларимиз билан ҳамкорликда замонавий темаларда анчагина қўшиқлар ёзиб беришдики, бу филармониямиз коллективининг шуҳратини янада оширмоқда, — дейди филармония директори Т. Жумаев.

Дарҳақиқат, шундай В. И. Лениннинг 100 йиллиги шарафига уюштирилган СССР халқлари санъати кўригида филармониянинг «Шодлик» ва корейс ансамбллари биринчи ўринни, «Лазги», «Ҳайтарма», хор копелласи ансамбллари иккинчи ўринни эгаллаб, диплом ва мақтов қоғозларини олишга сазовор бўлдилар.

А. ХАБИБОВ.

ЧЕКИШ ВА РАК КАСАЛЛИГИ

Европада тамаки чекиш одат бўлганига салкам тўрт юз йил бўлди. Бу ерда трубка, сигара, сигарета чекишади, тамаки ҳидлашади ёки чайнашади.

Шу вақт мобайнида тамакининг фазилатлари жуда кўп мақталди. Аммо кейинги йигирма йилга қадар тамакининг зарари ҳақида огоҳлантирувчи кишилар жуда кам топиларди. Фабрикада ишлаб чиқариладиган сигареталар фақат XX асрдагина тамаки маҳсулотларининг энг кўп тарқаладиган тури бўлиб қолди. Лекин, тамаки чекиш шунчалик кўпайдики, унинг зарарли оқибатлари энг аввал врачларни, сўнгра эса кенг жамоатчиликни, айниқса кейинги 20 йил мобайнида, ўзига жалб этиши муқаррар эди.

Чекишнинг зарари ҳақидаги дастлабки жиддий тадқиқотлар бундан йигирма йил муқаддам Англия ва Америка медицина журналларида пайдо бўлди. 30-йиллар бошидан бошлаб ўпка ракидан ҳалок бўлган кишилар сони кўпайганлиги қайд қилинди. Худди шу вақт ичида ўтказилган тадқиқотлардан маълум бўлдики, ўпка раки билан оғриган кишиларнинг кўпчилиги сигарета чекар эканлар.

Мана шу икки тадқиқотнинг натижаси сигаретага қарши дастлабки айбнома эди. Кейинги ўн йил мобайнида бу соҳада яна бир пухтароқ текширишлар ўтказилди. Уларнинг натижалари сигарета чекиш билан ўпка раки тарқалганлиги орасида сабабий алоқа борлигига ҳеч бир шубҳа қолдирмади. Шу ўн йил мобайнида Англияда яшовчи эркаклар орасида ўпка ракидан ўлган кишилар сони яна 74 процент кўпайди. Ундан ташқари, хотин-қизлар ўртасида ҳам ўпка ракидан ўлганлар сони ортаборди.

Ўпка раки жуда секин ривожланадиган касалликдир. Шунинг учун ҳам 20-30 йил муқаддам сигарет чекишнинг кўпайиши рак билан оғриган кишиларнинг ўлимига сабаб бўлаётганини тушуниш учун кўп вақт керак бўлди.

Ўпка раки билан кашанда бўлмаганлар ҳам оғрийди. Аммо кунига 40 ва ундан ортиқ сигарета чекадиган ашаддий кашандалар орасида бу касаллик 20 баравар кўп учрайди. Уран конлари шахтерлари ёки асбест чанги кўп бўлган жойда ишлайдиган ишчилар орасида рак касали билан оғриш эҳтимоли анча юқори. Лекин, шунда ҳам сигарета чекканлар орасида бу касаллик одатда кўп учрайди. Ўпка раки қишлоқ жойларда яшайдиган кишилар орасида катта шаҳарлар аҳолиси орасидагига нисбатан кам учрайди.

Кашандаларнинг ўпка раки билан оғришини ўрганиш табиий равишда бошқа сабабларни ҳам текширишга мажбур қилди. Ёшлар орасида нисбатан кўп учрайдиган бронхит ва коронар сосуд тромбоза каби кўп тарқалган икки касалликка ҳам кашандалар кўпроқ чалинади. Эҳтимол, чекиш орқали туғиладиган бу касалликлар ёки шунинг таъсирида оғирроқ тус оладиган касалликлар туфайли ҳар йили ўпка раки билан оғриган кишилардан кўра кўпроқ киши ўлаётгандир. Ундан ташқари, ракнинг камроқ тарқалган формалари — оғиз раки, томоқ, қизил ўнгач раки ва ҳатто, ўпка раки ҳам чекмайдиганларга нисбатан кашандалар орасида кўпроқ учрайди.

Шуниси аниқланганки, 20 ёшидан бошлаб кунига 20 тадан ва ундан ортиқ сигарет чекадиган киши ўрта ҳисобда ўзи билан тенгдош, чекмайдиган кишига нисбатан беш йил кам умр кўради. Агар кашанда кунига 40 ва ундан ортиқ сигарет чеккан тақдирда унинг умри 8 ёш камайиши мумкин. Кунига 20 тадан сигарет чекадиган 50 ёшли киши учун яқин ўн йил ичида ўлиши эҳтимоли чекмайдиган тенгқурларига нисбатан икки баравар ортиқдир.

Англияда сигарет чекиш сабаб бўладиган касалликлар билан ҳар йили 50 мингдан ортиқ киши ўлади, деган тахмин бор. Албатта, уларнинг кўпчилиги қарилардир. Лекин, худди шу сабаб билан Англия йилига 150 минг ишчи йилини йўқотадики, бу 65 ёшга етмай ўлган кишиларнинг жами умридир. АҚШ, Канада, Дания, Голландия, Швеция, Норвегияда ўтказилган тадқиқотлар айни шундай хулосаларга олиб келмоқда.

Америка эркак аҳолисининг ярмидан кўпи, Англияда эса эркакларнинг яқин бешдан уч қисми сигарет чекади. Ҳар бир кашанда чекмайдиган киши учун шахсий намунадир Ҳар бир ота, мактаб ўқитувчиси ёки севимли спортчи ўсмирлар олдида чекар экан, муқаррар равишда ўзи билмаган ҳолда уларга салбий таъсир кўрсатади.

Шуниси маълумки, болаларнинг чекишга ўрганишларида ота-оналар ва мактаб ўқитувчилари асосий сабабчидирлар. Катталарнинг намунаси ўғил болаларни чекишга ундайди. Чекиш ўғил болалар учун, гўё биз катта бўлиб қолдик, деган гапни тасдиқлашнинг бир усулидир. Айниқса, чекиш ман қилинганида эса бундан баттар қилишади. Умуман айтиш мумкинки, турмуш кечириш даражаси юқори бўлган ривожланган мамлакатларнинг кўпчилигида чекиш нормага кирган бўлиб, чекмовчиларга қандайдир алоҳида одамлар, деб қаралади.

Аммо, чекишнинг зарарини яхши тушуниб олган кишилар аҳолининг айрим группалари юқоридаги каби фактларга ўз муносабатларини билдирдилар. Илгари Англияда врачларнинг учдан икки қисми сигарет чекар эди. Ҳозир эса врачларнинг фақат учдан бир қисми, АҚШда эса бешдан бир қисмидан кўпроғи сигарет чекади. Эҳтимол, инглиз врачлари бошқа касб эгаларига нисбатан чекишни барвақт ташлаган бўлсалар керак, ҳар ҳолда улар бу билан ўз ҳамюртларига нисбатан шубҳасиз ютуққа эга бўлдилар. Ўпка ракидан ўлган кишилар 25 процентга ортган бир вақтда, бу кўрсаткич врачлар орасида 30 процент камайди. Кашанда врачлар сони кескин камайган вақтда ана шундай бўлди...

Бизнинг жамиятимиз эҳтимол сигарет чекишдан воз кечишнинг нақадар зарур эканлигини етарли даражада тушуниб етмаган кўринади. Албатта, сигарета ишлаб чиқариш ва сотиш қишлоқ хўжалиги ва савдо билан кўп жиҳатдан боғланган. Тамаки маҳсулотидан олинадиган солиқлар давлатга катта даромад келтиради. Шунинг учун ҳам сигарета чекишга қарши кўтарилган оқилона овоз тўхтовсиз реклама ва жамиятда ҳукмронлик қилаётган эски тушунчалар орқасида кўмилиб кетишига ажабланмаса ҳам бўлади.

Бироқ, бундай аҳволни ўзгартириш учун қандайдир иш олиб бориляпти. Англияда сигаретани реклама қилиш телевизион савдо программаларидан чиқариб ташланган. Италияда умуман сигаретани ҳар қандай реклама қилиш тўхтатилган. Норвегия телевидениесида чекиш саҳналарини кўрсатиш анча қисқартирилган. АҚШда эса сигарета рекламасини олиб борувчи кўрсатувлар билан бир вақтда қарши реклама қилувчи мазмунга ҳам эга бўлиши керак.

Айрим муваффақиятлар ҳақида ҳам тўхтаб ўтиш лозим. Англияда чекувчилар сони ками билан бир миллион кишига қисқарди. АҚШда аҳоли жон бошига сигарета чекиш камайиб бормоқда.

Агар сигарета чекиш бутунлай тўхтаганида эди, бу ҳам собиқ чекувчиларга, ҳам, эҳтимол, умуман чекишни бошламайдиган ўсмирлар учун бевосита катта фойда келтирган бўлур эди. Ўшанда йўтал ва бронхит касаллиги шубҳасиз камайган бўларди, коронар сосуд тромбоза касали билан оғриш ҳоллари ўрта ёшли кишиларда, ва айниқса, шу касалликдан ёшлар орасида ўлиш ҳоллари камайган бўлур эди. Хроник бронхит билан оғриган кишиларда эса касаллик бунчалик тез авж олмаган бўлур эди.

Агар шундай бўлганида эди, ўпка раки билан касалланиш ҳам камая борган бўлур эди. Хроник бронхит билан оғриган кишиларда эса касаллик бунчалик тез авж олмаган бўлур эди.

Агар шундай бўлганида эди, ўпка раки билан касалланиш ҳам камая борган бўлур эди. 20 йил мобайнида чеккан киши чекмовчи тенгқурига нисбатан ўпка раки билан кўпроқ касалланиши мумкин. Лекин у чекишни ташласа, бу эҳтимоллик кўпаймайди. Агар у бутунлай чекишни ташлаган ҳолда эса 20—25 йилдан сўнг бу эҳтимоллик унинг учун ҳеч қачон чекмаган тенгқурига нисбатан юқори бўлмаган бўларди.

Сигарет чекиш Англияда бир йил мобайнида қайд қилинган ўлимнинг тахминан ўндан бир қисмига сабаб бўлмоқда. Тўғри, чекишдан буткул воз кечилганда кишилар ўлимдан холи бўлмайдилар. Лекин, бевақт ўлиш эҳтимоли анча камаяди. Касаллик бўйича иш вақтини йўқотиш ҳоллари эса бешдан бир қисмга камаяди...

(Инглиз олими Ж. Годбернинг мақоласи ЮНЕСКОнинг «КУРЬЕР» журналидан қисқартириб олинди.)

ҲАР ТЎҒРИДА

«ЛАЙЛИ ВА МАЖНУН»— АСРЛАР СИР-АСРОРИ

Улуғ Низомийнинг «Лайли ва Мажнун» деган машҳур достони қаҳрамонларига кимлар прототип қилиб олинган деган савол азалдан бери тадқиқотчиларнинг бошини қотириб келади.

Совет арабшунослари мажнун, дарҳақиқат, VII асрнинг охирида яшаганлигини исбот қилишга муваффақ бўлдилар. Мажнунники деб ҳисобланувчи ғазаллар эса Нажжада—амир қабилалари кўчиб юрган географик муҳитда вужудга келган. Шундай бўлсада, Мажнун ва Лайлининг шахслари тўғрисидаги масала ҳамон жумбоқ бўлиб қолмоқда.

Эроншуносларнинг яқинда Тбилисида бўлиб ўтган бутуниттифоқ конференциясида Ленинграддан келган филология фанлари доктори А. Тоҳиржонов қизиқ бир гипотезани олға сурди. У 695—йилда вафот қилган таниқли шоира Лайли билан унинг ошиғи Тауба достон қаҳрамонларига прототип бўлган, деб ҳисоблайди. Уларнинг ҳар иккови амир қабиласидан бўлганлар. Уларнинг таржимаи ҳолларидаги асосий пайтлар Лайли ва Мажнун ҳақидаги араб ривоятларига мос келади.

Ленинградлик олим Лайли ва Мажнун тўғрисидаги нақлларни синчиклаб ўрганиб чиққан Низомий шоира Лайлининг таржимаи ҳолини билган бўлиши эҳтимол, дейди. Низомий Лайлини моҳир шоира дегани ҳам буни тасдиқлайди.

Ю. ГОЛЬДМАН.
(ТАСС мухбири).
Тбилиси.

ҚУТБ БЎРИСИ— БУҒИ ДУШМАНИ

Қутб бўриси буғи подаларида санитар ролини бажаради деган фикр хато ва ҳатто зарарлидир. Мутахассислар шимолдаги ёввойи буғини сақлаш ва ундан рационал фойдаланишга бағишланган илмий ишлаб чиқариш кенгашида шундай хулосага келдилар. Дудинка шаҳрида бўлиб ўтган кенгашда РСФСР қишлоқ хўжалиги министрлиги ҳамда СССР Фанлар академияси билан В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик Фанлари академиясининг бир қанча илмий тадқиқот институтлари ходимлари қатнашдилар. Олимлар ва хўжалик ходимлари бошқа масалалар қаторида буғининг зўр кушандаси—бўрига ҳам эътиборни жалб қилдилар. Занфлашиб қолган ва касал буғиларга биринчи навбатда ҳужум қиладиган қутб бўриси ҳеч қандай «санитар» эмас. Подалардаги касал чорвани бўриларсиз ветеринария врачлари ҳам яхши уддалайдилар. Ҳолбуки, битта бўри бир йилда 50 дан ошиқ ёввойи буғи ва уй буғисини қириб юборади.

Шундай қилиб, бўриларга раҳм-шафқат бўлмайди!

В. ШИНКАРЕНКО,
(ТАСС мухбири).
Дудинка.

Спорт

БИРИНЧИ ДАВРА ТУГАДИ

Олий лига командалари мамлакат биринчилигининг биринчи давра ўйинларини тамомладилар. Сўнгги тур ўйинлари 20 июль куни бўлиб ўтди. Ростов шаҳрида маҳаллий армиячиларга қарши ўйинда «Пахтакор» ҳужумчиси Эркин Абдураимов 31-минутда мезбонлар дарвозасига тўп киритган эди. 1:0 ҳисоби танаффусдан кейин ҳам анча вақтгача ўзгармай турди. 72-минутдагина армиячилар ҳисобни тенглаштиришга муваффақ бўлдилар. (Бондаренконинг зарбини Любарцев қайтара олмади).

Шу куни Москва спартакчилари пойтахт автозаводчиларини 2:0 ҳисобида мағлубиятга учратиб (тўпларни Хусаинов ва 11 метрдан Петров киритди), муҳим ғалабага эришди. Киевликлар ҳам икки очко олдилар. Улар Озарбайжон футболчилари устидан 3:1 ҳисобида устунликка эришдилар. «Арарат» турнир пешқадамларидан бири — Тбилиси динамочилари дарвозасига 3 та жавобсиз тўп киритди. Грузин футболчилари мавсумда ҳали бунчалик йирик ҳисоб билан мағлубиятга учрамаган эдилар. Лекин ҳаммадан ҳам турнир жадвалининг охирида келаётган Оржоникидзе спартакчиларининг ғалабаси яна шов-шувга сабаб бўлди. Оржоникидзеликлар «Черноморец»ни 4:1 ҳисобида енгдилар. Қолган икки ўйин натижаси «Пахтакор» футболчиларининг турнир жадвалидаги ўрнига катта таъсир қилди. Жумладан, «Зенит» Кутаиси торпедочиларини мағлубиятга учратиб (2:0) очколар сони жиҳатидан «Пахтакор»га етиб олди. «Шахтёр» эса Минск шаҳрида муҳим ғалабага эришди. Белорус футболчиларини 1:0 ҳисобида енгган кончилар бир неча поғона юқорига кўтарилдилар.

Шундай қилиб, командалар 16 тадан ўйин ўтказишди. Турнир жадвалида қуйидаги вазият вужудга келди.

Командалар	Ю.	Д.	М.	Т.	О.
Динамо М	9	4	3	23—10	22
Динамо Тб	8	5	3	22—11	21
Динамо К	9	3	4	20—12	21
ЦСКА	8	3	5	23—10	19
Спартак М	6	7	3	27—15	19
СКА	5	9	2	11—7	19
Торпедо М	7	5	4	16—14	19
Арарат	7	4	5	15—13	18
Нефтчи	5	6	5	16—12	16
Заря	5	6	5	8—14	16
Динамо Мн	4	5	7	17—18	13
Шахтёр	4	5	7	14—25	13
Торпедо К	2	8	6	8—15	12
Зенит	4	4	8	16—25	12
Пахтакор	3	6	7	9—25	12
Черноморец	3	5	8	10—19	11
Спартак О	2	5	9	16—26	9

Бу йилги чемпионат шуниси билан характерлики пешқадамлар сафида алоҳида ажралиб турган коллектив йўқ. Гоҳ Тбилиси футболчилари, гоҳ киевликлар, гоҳ Москва армиячилари ва динамочилари карвонни бошқаришди. Биринчи давранинг охирларига келиб, Москва торпедочилари ва спартакчилари ҳам уларга яқинлашиб қолишди. Ҳозир турнир жадвалида командалар шунчалик зич жойлашганки, биринчи ўринда бораётган коллектив билан саккизинчи ўринда бораётган коллективни бор-йўғи тўртта очко ажратиб турибди, холос. Шунинг учун иккинчи даврада мукофотли ўринларни олиш учун кураш ғоят кескинлик билан ўтиши кутилмоқда.

Турнир жадвалининг пастки қисмида ҳам худди шундай вазият вужудга келди. Еттита команда олдида олий лигада қолиш-қолмаслик масаласини ҳал этиш вазифаси турибди. Бу ерда ҳам командалар зич жойлашишган: ўн биринчи ўринда турган белорус футболчилари билан охирги ўриндаги Оржоникидзе спартакчиларини атиги тўрт очко ажратиб турибди.

Афсуски, ўзбек футболчилари ҳам мавсум бошидан буён хавфли зонада қолиб келмоқдалар. «Пахтакор» олий лигада 10 йил ўйнаб мухлисларини бунчалик камайтириб юбормаган эди. Ҳозир Тошкентдаги улкан стадион «Пахтакор» ўйнаётган кунлари ярмига ҳам тўлмаяпти. Бунинг сабаби аён. Командамиз ҳужумкорлик руҳида, чиройли ўйнай олмаяпти. Рақиблар дарвозасини ишғол этиш кўрсаткичи бўйича энг охирги ўринлардан бирини эгаллаб турибди. Ҳимояга зўр берилгани билан ўз дарвозасининг дахлсизлигини таъминлай олмаяпти. Айниқса мавсум бошларида бу нарса яққол сезилди. Лекин ҳар қалай сўнгги ўйинлар «Пахтакор» мухлисларида яна умид туғдира бошлади. Кейинги олти ўйинда ҳамшаҳарларимиз олти очко қўлга киритишга муваффақ бўлишди. Дарвозабон Любарцев ҳам энди ишончлироқ ўйнай бошлади. Бунда албатта, ЦСКАдан қайтган Абдураимов, Патрикеев, Солохо (у Ростов-Дон шаҳрида бўлган учрашувда биринчи марта майдонга тушди) ҳамда Фарғонадан келган Родионовларнинг ўйинда маълум бурилиш ясаганликларининг таъсири бор. Ишқибозларга шуни ҳам маълум қиламизки, Москва «Динамо» коллективидан ярим ҳимоячи Леонов, ЦСКАдан қайтган Пшеничников, Кузьмин ҳам Тошкентда ўйнаш истагини билдиришди. Бу футболчилар билан бирга даволаниб, спорт формасини эгаллаётган Бектошев, Раҳматуллаевлар ҳам ҳадемай асосий составга қўшиладилар.

Иккинчи даврада «Пахтакор»нинг ўнгланиб олишига умид қиламиз.

С. МУСАЕВ.

Пойтахтимизнинг М. Горький номидаги драма театри биносида Оренбург драма театри артистларининг гастроллари бўлмоқда. Меҳмонларимиз бизга қизиқарли спектаклларини олиб келганлар. Бу спектакллар тошкентлик саҳна мухлисларига манзур бўлмоқда. Суратда: С. Смирнов пьесаси асосида тайёрланган «Мен кўрган одамлар» спектаклидан бир кўриниш.

Л. ГЛАУБЕРЗОН фотоси.

Редактор
А. ИСМОИЛОВ.

Реклама ва эълонлар

«УЗБЕКБИРЛАШУВ»НИНГ
ТОШКЕНТ КООПЕРАТИВ ТЕХНИКУМИ
1970-1971 ўқув йилига
Қуйидаги мутахассисликлар бўйича
УҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Кундузги ўқишга: озиқ-овқат ва саноат моллари товаршунослиги, саноат моллари товаршунослиги, озиқ-овқат моллари товаршунослиги, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари товаршунослиги, овқатлар тайёрлаш технологияси, маданий моллар товаршунослиги.

Кундузги ўқишга ёши 30 гача бўлган тўлиқ ўрта маълумотлиларни кундузги ўқишнинг 2 курсига, тўлиқсиз ўрта маълумотлиларни 1 курсига қабул қилади.

Аризалар 31 июлгача қабул қилинади, кириш имтиҳонлари 1 дан 20 августгача давом этади.

Уқиш муддатлари: овқат тайёрлаш технологияси мутахассислигининг кундузги ўқишига, тўлиқсиз ўрта маълумотлилар учун 4 йил, шу жумладан 1 йил ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқийди. Тўлиқ ўрта маълумотлилар учун кундузги ўқиш 3 йил, шу жумладан 1 йил ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда.

Бошқа мутахассисликлар бўйича тўлиқсиз ўрта маълумотлилар учун кундузги ўқиш 3 йил, ўрта маълумотлилар учун кундузги ўқиш 2 йил.

Уқишга кирувчилар қуйидаги фанлардан имтиҳон топширадилар: 1 курсга: она тилидан (диктант), математика (оғзаки)дан;

овқат тайёрлаш технологияси товаршунослик мутахассислигининг кундузги ўқишнинг 2 курсига она тили ва адабиёт (иншо)дан.

Уқишга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: Директор номига танлаган мутахассислиги кўрсатилган ариза, маълумоти тўғрисида гувоҳнома ёки аттестат (асли), таржимаи ҳоли, бош кийимсиз олдирилган 3×5 см. ҳажмидаги 4 дона фотосурат, ўқишга юборилганлиги тўғрисида матлубот кооперация ташкилотининг ва оммавий ташкилотларнинг раҳбарлари имзолаган йўлланма, соғлиги ҳақидаги 286 формадаги медицина справкаси, оила аъзолари ва моддий аҳволи ҳақида справка (кундузги ўқишга қабул қилинган ўқувчилар учун) паспорт ёки туғилиш гувоҳномаси, ҳарбий билет ёки ҳарбий қайдга олинган гувоҳномасини ўзи билан бирга келтиради.

Уқишга қабул қилинганлар ётоқхона ва умумий тартибга биноан стипендия билан таъминланадилар.

Адрес: Фарғона шаҳри, Калинин кўчаси, 2-уй, телефонлар: 52-96, 54-98, 52-92, 57-89.

Телевидение

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

18.25 — Кўрсатувлар программаси, 18.30 — Телеянгиликлар (рус тилида).
Ўзбек тилида: 18.40 — «Орзу» (Ўсмирлар учун программа). 19.15 — Телеянгиликлар, 19.30 — Концерт (ҳаваскорлар ижросида).
20.00 дан — Москва кўрсатади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

18.25 — Кўрсатувлар программаси.
Рус тилида: 18.30 — Мультфильм (болалар учун), 19.00 — «Рассом ва замон», 19.20 — Эстрада концерти.
Ўзбек тилида: 20.00 — «Август саратони» (ҳужжатли фильм). 21.00 Музикани қандай тингламоқ керак? Баллада, 21.50 — Қора бизнес (бадиий фильм).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — «У—25 ёшда» (ҳужжатли фильм), 20.50 — «Третьяков галереяси».
Рус тилида: 21.20 — Қоронғилашган дераза (3 серия), 22.00 — «Тандем» (фильм-концерт).

Театр

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 22/VII да Фарғона тонг отгунча, 23/VII да Нурхон, 24/VII да Навоий Астрободда.

А. С. ПУШКИН НОМИДАГИ МАДАНИЯТ ВА ИСТИРОҲАТ БОҒИДА
26 ИЮЛГАЧА
АНДИЖОН ШАҲАР МАДАНИЯТ БЎЛИМИ ДОРБОЗЛАРИНИНГ
КАТТА ДОР ЎЙИНЛАРИ
Дор тагида—Усмонжон НИШОНБОЕВ раҳбарлигида: қизиқчиликлар, симдор, тоқи ва ёғоч оёқ ўйинлари.
Дор ўйинлари кеч соат 8 яримда бошланади.

Кино

ҚИШКИ БИНОДА

Севги ёши — «ЧАЙКА», «МОСКВА», «ДРУЖБА», (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (кундуз соат 12, 2, 4 ва кеч соат 6, 8, 9, 10 да).

Эртакларнинг эртаги — «СПУТНИК» (эрталаб соат 11, кундуз 1, 3, 5 ва кеч соат 7 да). «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 12, 2, 4 ва кеч 6 да).

Буваси тушмагурей! — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», (кеч соат 8 ва 10 да).

Уғирланган — «ВОСТОК», «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Тош ва гул (2 серия) — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 12, 3 ва 6, 8,45 минутда).

Тилла зирак — НАВОИЙ номли (ўзбек тилида кундуз ва кечқурун).

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — орган Ташкентского обкома КП Узбекистана, областного Совета депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор—336495, Редактор ўринбосарлари — 835885, 837916 Масъул секретарь — 834808, Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — 831936, Саноат, транспорт ва қурилиш бўлими — 833786, Партия турмуши, Ахборот ва спорт бўлимлари — 835811, Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — 839050, Совет қурилиши, маиший хизмат ва шаҳар хўжалиги бўлими — 838761, Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 834048, Эълонлар бўлими — 838142, Коммутатор — 830249 дан 830258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Г. 1693. ИНДЕКС — 64697. Р — 02661